

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за начелника треће класе среза пожаревачког, округа пожаревачког, Светолик М. Јакшић, секретар пете класе нашег посланства у Цариграду на расположењу.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 4. јуна 1902. године ПМ 12.763 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Антоније Урошевић, писар треће класе Управе града Београда, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 3. јуна 1902. године, ПМ 12.732 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета:

да се село Оклетач, које је до сада било у саставу општине стрмовске, среза рачанског, округа ужичког, по изјављеној жељи својих становника одвоји од досадање општине и образује засебну општину под именом: „оклетачка“.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 31. маја 1902. године, ПМ 12.679 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњег дела, а на основу §. 6. закона о местима, решено је:

да се општина изворничка, у срезу хомољском, округа пожаревачког, по изјављеној жељи својих становника, од сада назива: „општина суводолска“.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 31. маја 1902. године, ПМ 12.678 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобравамо решење Државног Савета:

да се село Тополовник, које је до сада било у саставу општине кисељевачке, у срезу рамском, округа пожаревачког, по изјављеној жељи својих становника одвоји од досадање општине и образује засебну општину под именом: „тополовничка“.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 31. маја 1902. године ПМ 12.674 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу §. 6 закона о местима у Србији решено је:

да се засеок Градиште у општини обреновачкој, ср. нишавског, округа пиротског, одвоји од села Сукова и образује засебно село под именом: „Градиште,“ но с тим да и даље остане у саставу општине обреновачке.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 31. маја 1902. године, ПМ 12.680 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу §. 6. закона о местима решено је:

да се засеок Равни у општини дубачкој, среза копаоничког, округа крушевачког, одвоји од села Разбојне и образује засебно село под именом: „Равни,“ но с тим, да и даље остане у саставу општине дубачке.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 31. маја 1902. године, ПМ 12.681 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета:

да се село Острово, које је до сада било у саставу општине кисељевачке, среза рамског, округа пожаревачког, по изјављеној жељи својих становника одвоји од досадање општине и образује засебну општину под именом: „островска.“

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 31. маја 1902. године, ПМ 12.675 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

РЕВОЛУЦИОНАРНИ И ПОЛИТИЧКИ БУНТОВНИЦИ

Од Ч. Ломброзе

Превео Д-р В. Петронијевић

1. *Криминалитет*. Колико удела у политичким покретима има тип рођеног злочинца, не да се утврдити, док се прави револуционари не разликују од подбача, који у политичком злочину не траже ничега другог, до задовољења својих сопствених егоистичних инстинката. При томе не треба заборавити, да узајмна денунцијација партија врло често хоће противника да обележи као злочинца, док опет с друге стране фанатизам, чак и побеђених партија, неће да допусти, да њихови политички мученици буду оптужени као злочинци — чак ни онда не, кад су читава столећа прошла.

У Италији од 521-ог мученика наше револуције, чије смо портрете имали прилике изучавати у Миланском музеуму и Туринској изложби од 1884. била су 454 нормална, — 64 анормална, од ових 23 са две омање дегенерације, 3 (дакле 0,57%) са несумњивим типом злочинца, један однос дакле, који је четири пута мањи, од односа у коме се иначе јавља тип злочинца, на име 2% од прилике. (Види *Homme criminel*). Даље има да се примети, да је од ове три личности са типом злочинца *Passionale Sottocorruola* био у своме доцнијем животу сасма безпре-

коран, што се тиме објашњава, да код ових индивидуа дегенерација отклања мизонеизам, не гонећи их на злочин, и да им, као и другим аскетима, политичка пасија служи само као вентил сигурности против политичних страсти.

Код хришћанских мученика јавља се злочиначка физиономија у ретким изузетцима (Св. Павле), које легенда прећуткује.

И међу 31-им славним нихилистима налазимо тип злочиначки сасма спорадично (једнога са три, тројицу са два, пет са једним дегенерацијоним знаком). То се потврђује непрекорним животом, који су водили, прожети најватренијим алтруизмом.

2. *Анархистичка партија* напротив показује многобројне злочиначке типове. Аустријанац *Stellmacher*, са великом доњом вилицом и јагодицама, без браде, дивљим очима, и *Dürschner* са оксифалијом и субмикрочифалијом, асиметричним лицем и ужасно великим клонпавим ушима, — оба ова човека убила су банкара Ајсарта (*Eysars*) и његове мале синове и однели им неколико стотина форината — једино ради тога, да своју друштвену касу напуне.

Па онда *Kammerer*, са испупченим чеоним дупљама, јагодицама, дугим лицем, великом доњом вилицом, ретком брадом, густом косом.

Pini, стар 31 годину, један од глава анархистичке партије у Паризу, брат једног душевно оболелог, показује на својој фотографији (в. *Tribuna giudiziaria*, ф. 46) мало браде, забачено чело веома велике чеоне дупље, веома велику горњу вилицу и веома дуге уши.

Узмемо ли за пример једну од најнезаконитијих побуна, париску комуноу, наћићемо између 50 фотографија комунаки, које нам стоје на расположењу, 23 са нормалном физиономијом, 11 са извесним аномалијама, 6 са несумњивим типом злочинца (12%), 5 са типом моралног лудила (10%). На осам петролеза долазе 4 са типом злочинца, и међу овима је особито знаменит *Gargotte* са разроким дивљим погледом, танким уснама, великим јагодицима, и *Dard* са веома великом доњом вилицом, великим јагодицима луком и муженственим лицем.

По *M. du Camp*-у (в. *Les convulsions de Paris*, tome I. Paris) 47% војске комунаке састојало се из злочинаца. Један њен контингент састојао се је из 1100 индивидуа ослобођених из војничких тамница, међу којима је било дезертера и обичних злочинаца. Међу 87 војним судом осуђених младих људи 36 били су више пута осуђивани. Међу 1051 женом осуђеном истим судом 246 биле су проститутке, — а зна се, како су тесно скопчани злочин и проституција.

Међу 41 париским анархистом, које смо испитивали у париској префектури, нашли смо: тип моралног лудила у потпуном облику један пут, тип злочинца тринајест пута, осам пута први знак типа злочиначког, нормални тип деветнајест пута.

Међу вођама револуције од 1789 налазимо *Мирабо*-а, личност веома интересантну, али са кривим носем; *Марата*, *Каријера* и *Журдана* са потпуним типом злочинца; *Фурније* — *Тионвиља* — са веома великом доњом вилицом и густом косом; *Петижона* и *Лакхита*, са забаченим челом; *Сент-Жиста* и *Таргоа д'Еглутина*, без браде; *Робеспјера*, *Дантона* и *Мергена де Тионвиља*, са спљоштеним носем.

Ако ћемо веровати једном познатом публицисти, и *Мост*, уредник „Слободе“ и сада глава анархистичке партије у Њу-јорку, има злочиначке ознаке, с чиме се слаже његов недостатак моралног чувства, који достиже свој врхунац у фрази: љубав матере и наклоност жене, која само воли, кажњив је егоизам. Овај човек дакле има следеће знаке дегенерације: „ружноћу која изазива одвратност, асиметричну а при томе веома велику горњу вилицу, очи корњачине, кожу рапаву“.

3. *Психологија*. — Злочиначка наклоност много се јаче изражава у радњама и списима, него у цртама лица. Да се сами анархисти осећају сродни обичним злочинцима и то ни мало не теже да сакрију, доказују њихови списи. Тако пише један женевијски журнал, *L' explosion*, 1884:

„И ми анархисти имамо својих мученика и својих претходника: оне на име, који су се са оружјем у руци бунили противу друштва: *Гаспароне*, *Батиста*, *Скорлино*, *Стринхини*, *Мотино*, *Пасаторе*, *Нимло Нанко*, *Ченери* и на послетку *Чехини*, да многе друге и не спомињемо. Доћи ће дан, када ћемо ми њихов спомен свечано прославити“.

И у једној недавно у Милану изданој прокламацији обележава један од њих самог себе за „мајстора целата“.

Јувелир Констан, који је као анархист затворен, рекао је: „Ја све дотле нећу бити богат, док *Париз* не сагоре; то је оно, за чим анархисте теже“. Пред судом пак рекао је, да је он пијаница и да је само у пијанству анархистички расположен.

Паница, који је сам себе (у Миланском процесу 1889) назвао идеалним анархистом, написао је брошуру под насловом *Il ladro* (лопов), у којој тврди да је лопов жртва, која има права да краде.

У часопису *Il pugnale* (нож) читамо следеће: *! Напред!* Спалимо све, муниције и префектуре, касарне и банке, нотаријате и бирое, манастире и колибе! Ми хоћемо да заузмемо палате и да избацимо кроз прозор дебеле буржоа и њихове к..... заузмемо на јуриш магацине са животним сретствима и штофовима за хаљине, исецимо телеграфске жице, уништимо железнице и све комуникационе путеве! Учинимо што је човеку могуће на тамним путањама! Разлупајмо водоводне цеви и цеви гасне, запалимо гас и тиме све палате, у којима би наши противници могли наћи склоништа! Против војске, ако се ова покаже недостојна, сва су одбранбена средства допуштена; ипак биће потребно, пошто смо мало наоружани, да се што је могуће мање изложимо непријатељу на отвореним местима и широким улицама. Барикаде, посипање кључалом водом, бацање каменицама, великоглавим јексерима (ово за кавалерију), као и са бурмотом, или динамитом, или ма чим другим, — све су ово лепа одбранбена средства, која продужују бој и дају времена за друга средства. Ми морамо делати сопственом иницијативом, морамо убијати и палити, где се неправда десила, или где је стара неправда неосвећена. Морамо преко мере мрзети, да би у будуће могли како ваља волети.“

Катилина је био братоубица а вероватно да је и свога сина убио.

Фалундо, пише *Сармиенто*, расцепио је главу своје синчићу, зато што је овај постао крив, одгризао је својој метреси уши, и убио је једнога пријатеља при игри изгазивши га свега.

Камерер је убио до своје 22 године из фанатизма 7 жртва и хвалио се је пред судијама сасма охоло, што је био кривац или саучесник свих убиства, која су се десила у току једног извесног времена у Штрасбургу, Штутгарту и Бечу; затим је још рекао, да би, да је остао слободан, тек отпочео да убија како треба. И на губилишту није показао ни трага од узбуђења.

Пини се је хвалио, да не само што је анархист, него што је, да би сиротињу осветио на богаташима, украо 300.000 лира. Он је ову крађу назвао законитом експроприацијом експроприраних и нашао је читаву гомилу искрених обожавалаца. Он је покушао политичко убиство анархисте *Черетија* сумњајући на овога да је потказао његове крађе, које су осуђивали сви поштени људи међу анархистима.

У Лијонском анархистичком процесу од 1883 био је главни оптуженик *Борда*, који је раније три пута осуђиван због крађе, телесне повреде и срамоћења гробова.

Готово све вође париске комуне имале су на себи, по *Деспину* и *Динампу*, карактерне одлике моралног лудила (*moral insanity*), особито нагон за рушењем, апсолутну неспособност организације, злочиначке подвиге у форми спадајућих лудих идеја, апсолутну бездушност и безавесност. — Ту спадају генерали као *Межи*, који је раније осуђиван због убиства једног полицајног агента и који је своје наредбе потписивао својом робијашком нумером, као и *Eudes*, син једног лудака који је опљачкао палату почасне легије, и већ био проглашен за незрелог по убиству једног помпијера. — Ту је било пуковника као *Шоден*, који је као лопов осуђен, и гувернер *Лувра Бено*, фалсификатор, који је наредио спаљивање *Тиљерија*. Међу делегатима био је *Паран* више пута осуђиван због преваре и фалсификата, опаки, брутални *Серизије*, који је себи издржавање изнудио од јавног института за потпомагање сиротиње, и по чијем осуђењу су становници кварта, ког је терорисао, предали једну петицију против претварања казне; *Паризел*, председник научне комисије, који је, осуђиван раније због моралних злочина, пронашао за верзаљце ушприцавање са плавом киселином, и на послетку полицијски комесар *Шапител*, који је често осуђиван због крађе и других злочина. (в. *Du Camp*, I. гл.).

Да ми се не би пребацила партајичност, што сам следовао само подацима једнога и сувише огорченога противника комуне, ја ћу не само по сведочанству генерала комуне Кризере-а подсетити на то, да су афиширани манифести централног комитета указивали на присутност многих „реликвија галере“ у редовима комунарда, већ ћу цитирати и одломке из забележака једнога од најфанатичнијих чланова комуне, Вале-а (Iules Vallés, L' Insurgé. — Paris, 1885), који црта дегенеративне особине и злочиначки темперамент својих другова.

„Шустер Рувије имао је обичај рећи: „Je chausse les hommes et je de'chausse les chaussées“; вазда пићу склони и пре свега слободу пића бранећи кабански трибуц, он је постао министар на тај начин, што је при изношењу ципела опазео грб једнога министарства и сео на министарски фотељ; ипак он је имао (продужује Ваге) јасних идеја, које су биле боље него многих научно образованих. — Верморел је био ексеминарист, експон, редактор, романсијер; он је своју делатност покушао у свему, и шкрипао зубима, док није дошао до пред само самоубиство; он се је чупао и био са својом женом. — Гранвије, мршав, са зеленкастим лицем, као да је у битци изгубио сву крв; Бријон, разрока Христова глава, фтизичан, са очима, које изгледају као камењ изрецакане; Дилас, са онакаженим вратом, расеченим устима и страшним гласом; али у овим фанатичима (додаје Вале) скрива се амбицијозни човек од акције“. Фере је гледао смешећи се, како је Вејсе на његову заповест убијен, и као и сви рођени злочинци, он је се радо служио циничним и, што је врло важно, из гаменског језика позајмљеним изрекама; н. пр.: Il a lampé une antre lichée (Vallés).

Баш у овим циничким речима аргота огледа се диспозиција или бар почетак злочинаштва код многих комунардера; сам Вале понавља са задовољством прљаве и канибалске обрте својих другова. Дилас н. пр. викао је, како себе не би држао за достојна узвишене титуле једнога револуционара, кад не би дошао онај дан, у који би он учинио једнога аристократу „quien“; у мислима он је одсецао аристократску главу па би тада доиста олизао нож; Риго је говорио своме револверу: Ја те морам још једном пробудити и подићи те pour péter sur les ciraux; за време комуне циркулирали су обрти као: кад се покаже sergot (жандар), он се мора saigner (убити у једику — Argot) — а учествовање у физиладама називало се у арготу само aller à la saignée.

Каријер, један од људи 1789, објавио је у једној прокламацији: „Ми ћемо од француске пре направити мртвачку њиву, но што ћемо се одрећи, да је нашим начином регенеришемо“, и на послетку доспева до халуцинација и пагонских радњи; на говорничкој трибини он одсеца свећама сабљом врхове, замишљајући под њима аристократске главе; на једном банкету он је једном развио теорију, по којој Француска није више у стању да храни своје многољудно становништво, и с тога је закључено, да се половина од њега, т. ј. племство, чиновници и попови, уклоне; при томе он је пао у егзалтацију и викао: „Убијајте, убијајте“, замишљајући да се налази на челу какве разбојничке чете (Тен). За маленкости он би извукао сабљу и претио друштву, с којим се забављао; он је примао чланове клубова са песницама а чиновнике који су захтевали потпоре, са голим ножем; радо је причао, како му је задовољство, гледати самртна грчења попова, које је дао погубити. Лемен је дао себи направити, да би само задовољио своју крвожедну фантазију, једну малу гилотину, коју је употребљавао за сечење глава живини на своме столу и њој су се дивили сви позвани гости. Журдан, који је био наизменично ковачки момак, месар, војник и кријумчар, удавио је при јуришу на бастилу несрећнога Дегонаја, свога пређашњег газду; поставши доцније генерал, он је био вођа пљачки, убистава и паљевина својих трупа, које су поред осталог закладе 73 чиновника у Авињону, док и њега самога није револуциони трибунал осудио на смрт. Пикар, револуциони комесар у Нанту, вршио је по путевима убиства и отмице и убијао је особито жене и децу. Грандмезон, који је у своме пређашњем животу био два пута осуђиван због убиства, био је предводник давлења читавих маса у Нанту и одсецао је сабљом руке удављеницима, које су се пружале са чамаца. Жан Дерон носио је једно људско ухо на шеширу и имао је увек неколико људских ушију у џепу, које је давао из шале дамама да љубе.

(Наставиће се)

ПРЕШТАМПАВАЊЕ ЗАКОНА

Налазимо, да би било непотребно доказивати, како је свакоме државном посленику, који се бави применом закона, врло нужно, да при руци има књигу, која би обухватала све измене једнога закона, које је овај доживео у низу година нашега државнога живота.

Та је потреба, велимо, тако очигледна за свакога чиновника, нарочито за оне, који су у државну службу скоро ступили, те нису могли да запазе све промене, кроз које су извесни закони пролазили, да су чиновници скоро благодарни Државној Штампарији, која се последњих година брижљиво стара, да после сваке измене закона, бар оних важнијих, прештампава целе законе, уносећи у њих и све дотадашње измене.

И ако се, на овај начин, наше и иначе сиромашно чиновништво издаже приличним трошковима, опет ми не би пропустили а да не похвалимо овај поступак Штампарије, кад би она чинила све оно, што у оваквим приликама треба учинити.

Али, како смо из њенога рада стекли уверење, да она прештампавање *) врши из других разлога, а не оних, који би овде требали да су на првом месту; на име, да су њој пред очима прво њени интереси, па тек онда онај други задатак, који овим треба да се подмири, ми смо осећали потребу да јој овим путем скренемо пажњу на погрешку, коју чини, не поричући јој, наравно, право, да у једном чисто трговачком послу гледа и на интересе саме установе.

Погрешка Штампарије, коју при прештампавању закона чини, састоји се у томе, што из закона не изоставља оне одредбе, које су укинуте било самим изменама тога закона, било доношењем специјалних закона за извесне ствари, те посленици, који примењују закон, падају врло често у погрешку, да решавају предмете наслањајући их на одредбе законске, које одавно не важе.

Колико, пак, овакви поступци доносе штете и грађанима, чија се права вређају, а и чиновницима, који падају у одговорност погрешном применом закона, о томе нећемо да говоримо. Тврдимо, само, да су такви случајеви чести, и додајемо да за то не треба кривити чиновнике, који узимајући у руке закон, као издање Државне Штампарије, претпостављају: да су у исти унесене само оне одредбе, које важе.

Да нам се не би пребацило, како чинимо безразложан прекор Штампарији, ми ћемо у низу чланака изнети све случајеве, који ће наше прекоре утврдити.

У овоме чланку почећемо са кривичним закоником, имајући пред собом последње издање од 1900 године.

Ето, да пређемо преко § 303 кр. законика, коме нема примене после одредаба, које садржи закон о заштити од сточних зараза, па да пођемо даље.

Тако § 331, по коме се казне родитељи или тотор, ако, да се послужимо законским текстом, „на повереном му детету пропусти у одређено време кравље богиње каламити“, и ако је овај § замењен т. 8. чл. 21 закона о уређењу санитетске струке, стоји и данас у кривичном законнику;

Одмах за њим § 332 стоји цео и данас, и ако су тачке 2, 3, 4, 5 и 6 укинуте законом о заштити од сточне заразе;

§ 334 такође је замењен т. 25. чл. 24. закона о уређењу санитет. струке и чувању народног здравља, али опет стоји у кривичном законнику;

И § 334 а замењен је т. 7 чл. 16 и т. 26 чл. 24 закона о уређењу санит. струке;

§ 365 кр. зак. стоји цео и данас, ма да су многе тачке његове из основа измењене правилима о проституцији;

§ 367 стоји цео, и ако су му тачке: 2, 3, 4 и 5 замењене чл. 173 и 174 закона о црквеним властима источно православне цркве;

§ 373 замењен је § 11 и 12 механске уредбе од 1864 године, па опет није избачен из кривичног законика;

*) Писац погрешно упућује ове прекоре Државној Штампарији пошто она извршује само оно, што поједина министарства наређују. Према овоме, прекори о којима је реч пре би се могла упутити Министарствима која поједине законе одштампавају неводећи о томе рачуна о укинутим законским прописима.

Тачка 12. § 375 замењена је чл. 28 закона о чувању пољских имања, а из кривичног законика није избачена;

§ 380 замењен је чл. 18. и 19. закона о чувању пољског имања;

§ 379 и 381 замењени су законом о лову и законом о уништавању и заштити биљака и животиња; и,

На послетку, § 392. став први укинут је законом о општинској мерини, а он и данас стоји у кривичном законнику.

Само, дакле, у кривичном законнику стоји преко дванаест §-а, којима тамо нема места, и који судију и остале чиновнике, који по овоме закону суде, могу да наведу у грех, да по њима суде.

Може се рећи, како и судија и остали чиновници треба да знају: која законска одредба важи а која не, али ми то одлучно поричемо, јер сви они верују, да је у закон унесено само оно што важи, кад је он издање Државне Штампарије.

За исправност нашега гледишта нека нам послужи онај случај у варошком суду, где је суд осудио политичке кривце на полицијски надзор зато, што је у закону стајало да се и он досуђује, ма да је он давно био укинут.

Изнесосмо ово у доброј намери, да Државна Штампарија од сада поклања више пажње овоме послу, а да чиновници и сами запазе ово, како не би чинили грешке, а у идућем чланку покажемо грешке код других закона.

8. маја 1902., год.
Београд.

Дим. С. Калајдић
члан Пореске Управе

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

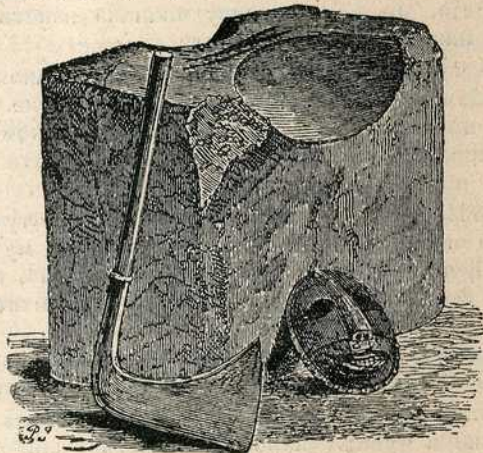
КОД СВИХ НАРОДА И У СВИМА ВРЕМЕНИМА

ПРВИ ДЕО. — СМРТНЕ КАЗНЕ

12

Одсецање главе

Одсецање главе је врло стара смртна казна. Она је постојала још у најстарије доба и одржала је се до данас и остаће до год смртна казна не буде избачена из казненог права. Кад се још није хтело да се недостојни чланови људског друштва, пре него што буду убијени, изложе самртним мукама, одсецање

Сл. 18. — Сикира пањ и маска целатова.

главе било је најбоље казнено средство, а то је и остало пошто су се људи ослободили нечувених сверености у вршењу казненог права, па и онда је се могло одржати, кад су најужаснија казнена средства бивала обична ствар. Нема ни једног народа ни једне земље којој је та казна остала непозната, ма како се различно вршила.

Још по старом Мојсеовом праву била је позната смртна казна одсецањем главе; и поред каменовања, спаљивања и гушења, примењивало се и оно. Ако се испита старост тих појединих казни мора се каменовање узети као најстарија казна и с тога што се оно најлакше извршивало и што је увек било довољно згодног материјала за каменовање. Па и спаљивање претпоставља већ виши развитак, јер је бар морало бити познато

руковање ватром. Али за нас нема великог интереса да се утврди — које је смртно средство можда прво нашло своју примену, него само које је прво као стварна казна примењено. А у доба кад се о једној казни могло говорити, кад су већ настале одређене погодбе, кад су поједине радње забрањене и кад се онима који су радили против таквих забрана, претило и одређеним казнама, ту је духовни развитак већ достигао такав ступањ, да су поједине природне снаге као ватра, вода и т. д. биле бар толико већ познате да су знали да извлаче користи од њих.

А одсецање главе је већ нешто компликованија казна. Оно је у опште могло бити тек тада уведено кад су људи научили да обрађују метале и да направе оруђе, којим су могли да одсеку главу. Али и код старијих и некултивисаних народа видимо интресантан појав да је казна одсецања главе веома раширена и да су се главе врло вешто одсецале и дрвеним или каменним мачевима, секирама и сличним инструментима. Али то су само изузетци, јер прави културни народи нису уводили одсецање главе пре него што су научили да праве мачеве од метала. Питање је само на који начи и којим је инструментима

Сл. 19. — Одсецање главе I.

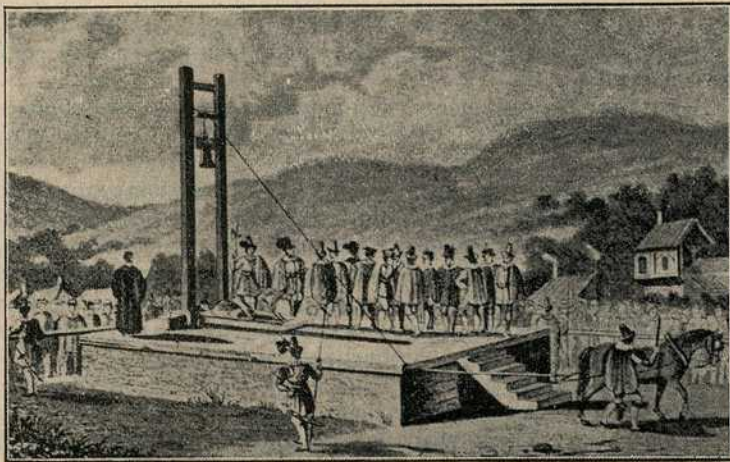
одвајана глава од тела. То је могло бити или секиром, или мачем или каквом нарочитом машином. У последњем случају сигурност је била већа, јер ни свој вештини целата ипак никако није био искључен несрећан случај да се погрешно право место и да се мора више пута ударити док се не одвоји глава од тела а тога је увек било. А код машине је то било искључено и опасност да ће машина моћи отказати услугу, била је само врло мала. То је се наравно брзо увидело и с тога је још у старо доба покушавано да се направи добра и употребљива машина за погубљавање, те је из основа лажна поставка да је француски лекар Гилотен стварни и први проналазач по његовом имену те машине.

Не може се потпуно поуздано тврдити који је метод одсецања главе доиста најстарији, јер се по себи разуме да је код разних народа било знатних одступања или у опште не знамо где је и кад је извршено прво одсецање главе. А може се тврдити да је погубљавање секиром најстарији метод, који је највише био раширен. У старом Риму носили су пред власницима тако звани ликтори као спољни знак њихове власти секире, које су биле увезане у свежањ прућа. По Плинију и Ливију тиме је се хтело симболички да означи да пресуде нису смеле бити изрицане у гневу, него да се је прво морала покушати поправка батинама и само у случају нужде требало је употребити оштрину секире. А често се и у масама секиром погубљавало, нарочито се то вршило према побеђеном непријатељу, кад је освојена варош Катиа. Сви су саветници јавно секиром погубљени. А најгоре су прошли Тарсинији, који су сверепо поступали према Римљанима и 357 заробљених Римљана потукли. Кад су били побеђени изабери Римљани 358 најплеменитијих Тарквија и пошто су их истукли пратовима онда их посеку секиром.

Онде где се погубљавало и секиром и мачем, секира је обично сматрана као срамнија и због тога је бивао акт милости

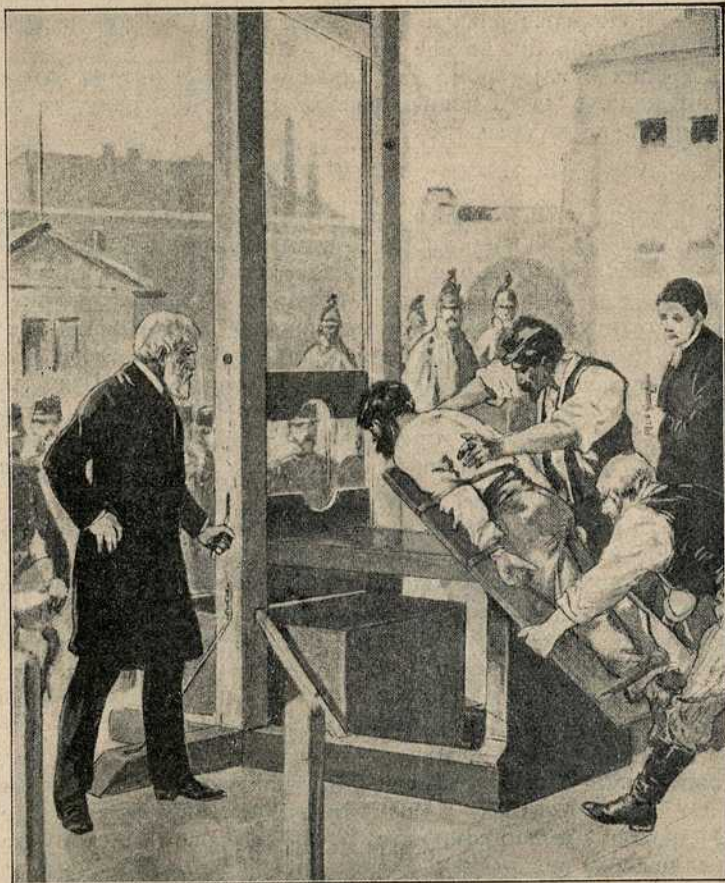
кад је погубљавање вршено мачем место секиром. Али бивало је и супротног мишљења и у самом Старом Риму било их је који су мислили да је мач срамнији.

Можда ни у једној земљи није толико крунисаних глава и кнежева пало као жртва секире као у Инглеској. И не само да се много погубљавало него је у пресудама бивало ужасне суровости.

Сл. 20. — Одсецање главе II.

Погубљавања у маси, при којима су проливани читави потоци невине крви, било је често у старо доба. Тако је Ричард Лавово Срце, пошто је 12. Јула 1191 освојио варош Птолеманду и потукао Саладина, дао погубити око 5000 Турака, јер Саладин није хтео да изда крст Христов. Такви акти насиља нису били

Сл. 21. — Гилотина.

ретки, нарочито у рату ништа није необично било осецање главе побеђених и ухваћених непријатеља. Али пошто све те ужасне сцене немају везе са правим казнама, можемо их прећи ограничивши се на то што смо их просто поменули.

У Јапану је погубљавање секиром било само први акат потпуног уништавања. Пошто је целат осекао главу осуђеноме

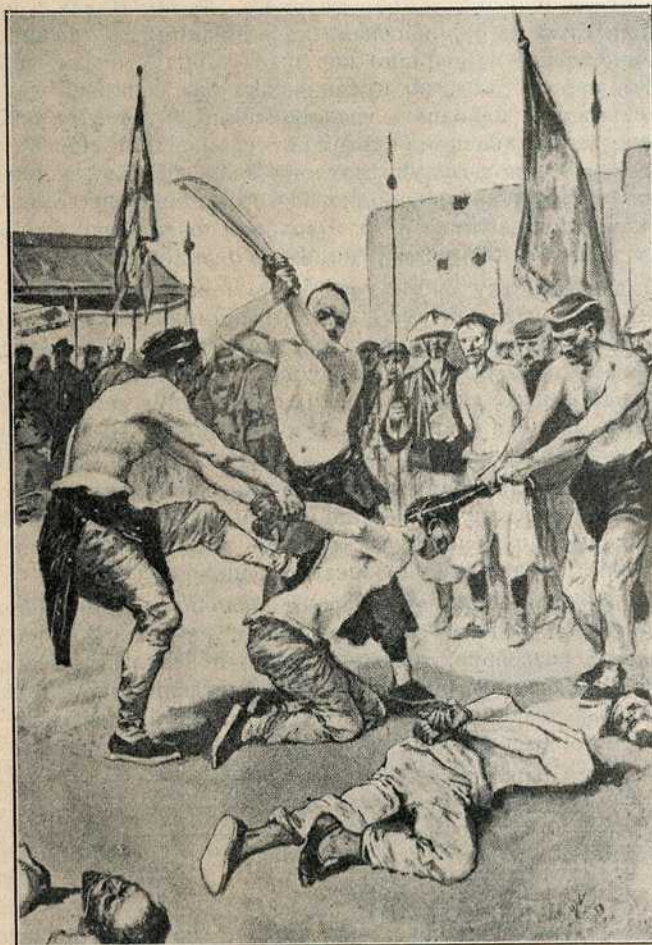
тада су прилазили остали становници и мачевима разнели лешину у комаде.

И у Германији је употребљавано погубљавање секиром, а то се може узети као претходник доцније гилотине. Кад је злочинац осуђен да му се одсече глава, тада је он морао метнути главу на пањ, један му целат метне секиру на врат, а други целат тешким једним чекићем удари што боље може по секири, и тако је глава одсецана од тела. Обично су показивали народу одсечену главу; један целат узимао је за косу и дизао горе

И у оним временима кад су измишљаване и примењиване најнечовечије казне, употребљаване су и машине за погубљавање, те је заблуда кад се мисли да је француски лекар Гилотен пронашао ту машину која је названа по његовом имену, или да је он ма шта ново створио у тој машини. Још 100 година пре увођења гилотине у Француској говори један писац о машинама за погубљавање као о нечему застарелом, које није више познато.

И у Инглеској и Скотској било је сличних машина познате под именом „Скотска девојка“. У Британском државном календару од 1708. има опис те машине, која је била до 10 стопа висока и веома личила на гилотину. И како изгледа само су 18 места имала привилегију да употребљују ту машину, и она су раскошно употребљавала то право. У Скотску је уведена та машина 1581., и као да је искључиво употребљавана за погубљавање племића. Томе не противречи то што су и они који су кради стоку погубљавани на тај начин, јер и најплеменитији нису сматрали да је испод њиховог достојанства да краду дебелу стоку.

У старој Француској била је слична машина позната под именом „Dolvire“. Али није само у Европи било таквих машина него и у источној Индији, у Холандијским колонијама постојао

Сл. 22. — Одсецање главе код Хинеза.

је сасвим сличан апарат, који је описан у једном путопису од 1744.

Да пређемо на праву гилотину. Та је машина, која, као што смо видели није никако проналазак човека, чије име носи, уведена је у Француској за време велике револуције. 1 Децембра 1789. изнесе у Француској уставотворној скупштини, као

члан њен, лекар Јосиф Игњат Гилотен извештај о претресању питања о поправкама казног права. Он је тада тврдио да одсецање главе не само што мора бити једина допуштена смртна казна, него да се она не сме више вршити мачем, него само машином која даје потпуну сигурност да неће бити ни мучења ни погрешке при извршењу. Он опише машину тако како ју је он замишљао и на крају патетички узвикну »У једном тренутку осећи ћу Вам мојом машином главу а ништа Вас неће заболети«. Та је идеја наишла на опште одобравање. Прво буде одлучено да једина смртна казна сме бити одсецање главе. И према многим неисказано грозним смртним казнама то је већ био знатан напредак, који је уведен у казни законик 25 септембра 1791 г. Али се и даље радило на идеји створити једну машину за погубљавање.

Код азијских народа и данас игра мач стару улогу и погубљавања се врше »слободоручно«. По овој слици може се видети на како се грозан начин врши та смртна казна у Хини.

(Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

НЕПОЗНАТА ДОБРОТВОРКА

(из забележака полицајца)

(Наставак)

Поред главног циља, који сам овом notiцом хтео постићи — извести непознату добротворку о »Малом Павлу,« намера ми је још била да јој покажем, како полицијски органи нису тако једностранни и површни као што је она у писму тврдила.

Већ првога дана, по публикавању ове белешке, добио је мој управник од непознате госпође писмо, у коме му она најсрдачније захваљиваше на заузимању око »Малог Павла« и мољаше га, да му и у будуће поклони своју пажњу. У писму се налажаху и 2 српске новчанице од 100 динара, од којих једна беше намењена двомесечном Павловом издржавању, а друга осталим малолетним притвореницима управиним.

При завршетку писма госпођа је још молила, да је, опет преко новина, извештавамо о свакој важнијој промени у животу »Малог Павла,« предлажући за ова саопштења нарочиту шифру, комбиновану од двосмислених речи.

Предајући ми писмо и новац, г. управник не могаше пропустити, а да не изјави како би желео знати: ко се крије иза непознате добротворке?

Како, пак, код нас полицајца има много ствари, које се само у пола наглашују, а остало се мора погодити, то сам и ја ову изјаву г. управниковоу разумео у исто доба и као наредбу ради трагања за непознатом госпођом.

Да је овако моје разумевање било правилно најбољи је доказ било то, што ме је г. управник, само на 3 дана после овог нашег разговора, позвао и питао о резултату поменутог трагања. Кад сам му одговорио, да због деликатности истраге нисам био у стању још ништа учинити, али се надам да ћу га у скоро моћи задовољити, прекинуо ме је он са речима:

— Само пажљиво

Већ је 6 месеца како »Мали Павле,« на потпуно задовољство свога мајстора, и опште дивљење осталих момака, израђује омање столарске послове, у друштву са млађим калфама. За то време ја сам га по наредби г. управника, обилазио готово сваког празника, и саветима упућивао на истрајност у новоме начину живота. Дало се одмах опазити, да су ови савети, као и посведневни рад, на њега благотворно утицали. У разговору с њиме остајао сам, често пута, по читаве сате и са задовољством, посматрао очигледан прелом у души његовој. У последње време толико сам се био навикао на »Малог,« да нисам могао

пропустити ни један празник, а да га не посетим. Било је између нас нечег вишег, сем осећаја обичне дужности и захвалности. Ја сам њега, не знам ни сам од куда и за што, сматрао као неку врсту моје својине са афекцијозном вредношћу, док је опет он мени увек прилазио са поштовањем, сличним оним, које се указује добром стараоцу или старијем пријатељу. У души његовој не беше више остала ни једна тајна за мене, нити ми се он икада ма на шта потужио. За све време своје поправке не беше још ни једном изишао у град, а ако је по некад сам посао то захтевао, молио је увек да га поштеде.

Кад сам га једном упитао за узрок овог избегавања града, одговорио ми је он:

— Бојим се, да не сретнем кога од старих познаника, а по том је одмах заћутао и уозбиљио се. Видело се очигледно, да избегава говор о старим стварима.

Био сам потпуно уверен, да се његова поправка могла већ сматрати као свршена ствар и тврдио сам смело, да би, за његово ново скретање с правог пута, било потребно много више труда од онога, који је употребљен за његову поправку.

Према овоме, природно је, што сам с »Малим Павлом« био потпуно задовољан, па као такав, више пута молио г. управника, да га пошаље у иностранство.

— Нека стане још неки месец, одговарао је обично г. управник после сваке моје молбе.

Беше само једна ствар код »Малог,« која ми се никако не свиђаше. Од како је почео живети новим начином живота, његово здравље опадаше из дана у дан. Он ме истина, кад год сам га о томе питао, увераваше: да му није ништа, али сам ипак ја, са сваким новим доласком, опажао, да је све блеђи и мршавији.

Промену ову приписивао сам у почетку његовом душевном оздрављењу, али кад ми једног дана, а то је било на крају четвртог месеца, саопшти мајстор, да је Павле отпочео по мало пљувати крв, одведох га одмах лекару који, по прегледу, изјави: да је то последица нагле промене у начину живота.

— Мало мање рада и више кретања по чистом ваздуху, додаде г. доктор, па ће све проћи.

Уредих с мајстором, да Павла у будуће штеди од сувишног рада, и да га чешће, послом, шиље по граду, те тиме га принуди на ходање.

И поред свег обећања, које сам дао моме управнику у погледу непознате добротворке, нисам, на моју вечиту жалост, успео сазнати ма шта о њој ни за пуних 6 месеци. Изгледало је већ, као да се и г. управник помирио са мишљу да ће госпођа остати за нас вечно непозната а и ја сам, право да речем, делио исто мишљење. Међу тим, госпођа је и даље слала новац за Павлово издржавање и крајем сваког месеца писала по једно писмо г. управнику, тражећи поједина обавештења о штићенику, и чинећи извесне предлоге у погледу његове поправке. Најгоре ми је било, кад ми је г. управник ова писма предавао и у иронији наређивао:

— Спремите одговор за госпођу, али пазите да не погрешите адресу.

Ах, колико сам се тада љутио на непознату добротворку и зарицао, да ћу, по што по то, сазнати ко је она! — — — — —

Било је некако почетком месеца априла када ми, једно по подне нареди г. управник, да у року од 3 дана спремам »Малог Павла« за пут у једну већу немачку варош. Према овој наредби, отишао сам, истог вечера, његовом мајстору ради споразума, али ме он још с врата, пресрете овим речима:

— Врло добро кад сте дошли; ја сам баш мислио да пошљем по вас.

— Зашто?

— Мали је опасно болестан.

— Од кад?

— Од прекресиноћ.

— Јесте ли звали лекара?

— Јесмо данас.

— Па шта он вези.

— Не ваља ништа. „Мали“ је туберкулозан.

Када сам, после овог разговора, ушао у собу болесниковоу затекао сам га где лежи са једном књигом у рукама.

— Шта радиш „Мали“ упитах га још с врата, на шта ми он, остављајући под јастук књигу коју је читао, одговори доста тужним гласом:

— Ето, лежим и читам.

— Шта читаш?

— Та готово ништа. Онако тек да прекратим време.

— Баш да видим шта си читао рекох и пружих руку за књигу, али ме он у томе предухитри, и руку с књигом завуче под покривач.

Морао сам узети најозбиљнију позитуру, па тек онда сазнати и видети: да је „Мали Павле“ читао св. писмо.

Кад сам га упитао за што је то од мене крио? — одговори ми је: како се бојао, да се ја не смејем кад видим њега — „старог Малог Павла“, да чита св. писмо.

После овог одговора, Павле је од једном заћутао и уозбиљио се. Кад су у собу унели свећу, јер већ беше у велико сумрак, опазио сам, да су му очи цуне суза. Посматрах га тако неколико тренутака не говорећи ништа, а по том се опростих с њим и одох, с обећањем да ћу сутра опет доћи.

* * *

Болест „Малог Павла“ погоршавала се из дана у дан. Већ после 15 дана није се могао сâм дићи из постеље. Разуме се већ, да се није могло ни мислити на његов одлазак у иностранство код оваквог стања ствари. Добротворка његова, коју сам одмах известио о његовој болести, наваљивала је, да се он одмах пошље у приморје, и послала за то потребну суму новаца у 500 динара.

— Сувише је доцне, рече ми лекар, кад сам му саопштио ову намеру госпођину.

Не знам за што, али је тек факт, да о овом лекарском мишљењу нисам известио непознату добротворку.

За све време од кад је „Мали“ пао у постељу, ја сам га, готово посведневно, посећивао и остајао код њега читаве сате. И ако ни он није никад изрично казао да се радује мојим посетама, ипак сам то опазио по његовим погледима и изразима лица, којима ме је дочекивао и испраћао. Тако исто опазио сам, да је болесник из дана у дан постајао све озбиљнији и замишљенији. Говорио је врло мало, и то најрадије о верским стварима. Ретко се кад дотицао свога ранијег живота, али се, последњих дана болести, јако интересовао за своју добротворку. Желео је, по што по то да сазна ко је она, и никако није веровао, да то и сама полиција не зна. У колико је болест узимала све већег и већег маха, у толико се и ова његово жеља све више појачавала, а у последњим данима није ни о чем другом говорио, па се, шта више, чак и љутио на мене, што тако мало говорим о овој ствари. Најзад ми, на 3 дана пред смрт, изјави отворено: да неће моћи мирно умрети ако не види своју добротворку.

Не беше ми остало ништа друго, до да о овој болесниковој жељи извистим одмах непознату госпођу, што сам и учинио. Жељу „Малог“, поткрепио сам још и мојом молбом, као и обећањем, да ће посета остати у највећој тајности. Шта више, ја сам предложио и начин, помоћу кога би госпођа могла посетити болесника, а да и у будуће остане непозната за све, па и за мене. По томе мом предлогу, ја бих је очекивао на једној раскрсници и одвео у став болесников, тамо би она, остала с њим на само за неколико минута, а потом бих је ја опет извео и отпратио до раскрснице. Густ вео преко лица штитио би је довољно од мог познанства, а потпуним ћутањем оградил би се од каквог доцнијег изненађења.

Као одговор на све ово добио сам, одмах сутра дан, писмо овакве садржине:

— Молим вас, да ме вечерас у 6 часова чекате код П..... У левој руци имаћу једну малу и црну кожну торбу. Лозинка од ваше стране „Мали Павле.“

„Непозната Добротворка.“

По што је ово писмо било, по изузетку, на мене адресовано то га однесем и покажем моме управнику који, по прочитању, нареди: да још у 5 $\frac{1}{2}$ часова одем на место уговореног састанка, али да се у исто доба и један детектив нађе у околини, чија ће дужност бити, да по повратку неприметно прати

госпођу до њеног стана и на тај начин, разуме се, сазна ко је она?

И ако се ова наредба г. управникова односно шиљање детектива, косила са обећањем које сам дао госпођи, ипак је нисам могао задржати од извршења. Г. управник је хтео, по што по то, да утврди идентичност непознате добротворке, и мени је само остала морална утеха да сам покушао, па не успео, одвратити мога шефа од ухођења госпође.

У осталом, чак и да сам покушао, ма и по цену искрене службе, извести госпођу о клопци која јој је спремана, немогуће би ми било то учинити, по што су новине, преко којих смо кореспондирали, већ биле оштампане.

* * *

Недостојало је још 2 минута до 6 часова, када је од једном, као из земље, искрсла преда мном, а на означеном месту, једна повисока и елегантно одевена госпођа, у чијој сам левој руци, коју је намерно и овлаш клатила, спазио одмах скупочену торбу од црне коже. Као електрисан, пришао сам брзо госпођи и изговорио познату лозинку, а по том, по што сам предходно покушао да једним брзим погледом продрем кроз густ вео, и том приликом видео само 2 велика и сјајна ока, упутим се у правцу ка стану „Малог Павла.“

По што смо већ били одмакли за неколико корачаји, г-ђа ми пружи једно парче хартије, на коме прочитах ово:

— Испричајте ми све што знате о „Малом Павлу.“

Разуме се већ, да сам се овој жељи одмах одазвао, и до стана болесниковог испричао, у главном, целу његову прошлост. За све то време пак, г-ђа је ћутала као заливена, и мени је остајало само да се чудим њеној уздржљивости да не упадне у реч при појединим моментима говора, које сам навлаш удешавао. Ну, и поред све ове уздржљивости, ипак сам опазио приликом говора о болести Павловој, а нарочито о његовој ватреној жељи да види своју добротворку, да се госпођине груди мало брже одижу и спуштају, и да јој ход постаје несигурнији. Немадох кад да о овим појавама озбиљно размишљам, јер већ бесмо пред станом болесниковог.

По што сам предходно известио болесника о посети, и том приликом уверио се да нема никог у близини његове собе, пустио сам госпођу у собу, а ја остао на улазу куће да чувам стражу.

* * *

Протекло је већ пуних 15 минута од кад стражарим, а г-ђа још не излажаше из собе њеног штићеника. Бојећи се, да не наиђе лекар или мајстор, по што се већ примицао крај раду у радионици, одох до врата и лупнух по њих, стављајући тиме госпођи до знања да је време одласку. Од прилике на 1 минут после овог мог кудања, за које сам време стајао у близини врата и очекивао госпођу, чуло се у соби тихо јецање, а одмах по том госпођа је изишла веома узбуђена и, на моје велико изненађење, ухватила ме чврсто испод руке и готово повукла излазу. Тек на улици опазио сам, да госпођина рука јако дркти, а према светлости једне електричне лампе могло се, и кроз вео, видети: да су јој очи уплакване. Право да кажем, све ово јако ме је изненађивало и с тога, још уз пут, почех правити разне комбинације на рачун госпођин. Мислећи тако, нисам ни опазио кад смо брже стигли на место где нам се ваља растати, те ми с тога беше мало непријатно, кад госпођа нагло трже своју руку испод моје. Отпочех се на брзу руку, извињавати, због непажње, али ми она, у место сваког одговора, пружи своју десну руку ради поздрава, а за тим журно оде у правцу ка М.... улици.

(Свршиће се)

„М И Р Н О!“

ЛОНДОНСКА КРИМИНАЛНА ПРИЧА

„Главна је ствар за доброга полицајца,“ отпоче причати мој пријатељ, стари детектив, „да никада не ради по каквој шеме, као што обично врло радо чине истражници. Он мора да буде обдарен досетљивошћу, схватљивошћу и брзом одлучношћу.

Баш ми паде на ум једна историја, која то добро доказује.

Пре неколико година седео сам једно по подне у своје стану, кад ми писмоноша донесе два писма. Као што можда знате, на мене се обраћају за савет она лица, која се налазе у каквом врло тешком положају.

Оба писма која сам имао у руци, садржавала су такву молбу, и у томе нисам нашао ништа особито; само је било комично, да ме сваки писац писма у извесној ствари убеђује противу другог.

Једно је писмо било од херцога Вилдермера, а друго од његове жене — херцогинје! Био сам у недоумици, коме да помогнем, или да обоје одбијем, када на капији зазвони звонце, и неко, и поред протеста моје служавке, уђе на врата моје собе.

Ја скочим и изађем на сусрет лепо одевеној дами, која је за руку водила лепог, осмогодишњег дечка.

Пре но што сам био у стању ма шта рећи, у највећем узбуђењу рече дама:

„Ја сам херцогинја Вилдермер — јесте ли добили моје писмо?“

„Ваш сада светлости!“ одговорим ја поклонивши се. „Хоће ли ваша милост да седне“ — и пружим јој столицу — „и његова светлост херцог ми је писао.“

Као опарена, скочи херцогинја са столице, на коју је тек била села.

„Ви га нећете примити!“ узвикну она готово заповедајући, а из очију јој сипаше одлучност.

Да бих је умирио, почнем ја са шалом:

„Та, можда ме нико не би могао приморати на то!“

„О, молим Вас, не примајте га, не слушајте тога бедника!“ У њеноме је гласу било нечега бескрајно жалоснога, али ипак свеснога што се циља тиче.

Место свакога одговора, насмејем се ја и рекнем служавки, која је улазила на врата:

„Ако би херцог Вилдермер запитио за мене, ја нисам код куће.“

Служавка оде.

Лице се херцогинјино разведри, с пуно захвалности ми стиште руку, и гледајући свога сина, рече: „Сад смо спасени.“

„Молим вашу светлост, да се не радује и сувише рано, јер ја ни најмање не познајем целу слвар, а нисам свемогућ — што буде до мене стајало, ја ћу вам помоћи.“

„Онда ће све добро ићи! Мој сиромаш муж, често је говорио о вама, да сте ви најпаветнији човек међу криминалистама, те сам баш тога ради и дошла директно вама.“

„ — — Ваш сиромаш муж — —?“

Али херцогинја једва да је и обраћала пажњу на моје питање, већ метну своју фино руку на раме свога сина, артистички од главе до пете, и рече:

„Харолде, захвали се овоме господину, он нам је обећао, да ће нас узети у заштиту.“

„У колико до мене стоји.“

„О, ја више не страхујем.“ одговори херцогинја смејући се.

„Молим само не заборавите, да ми можда губимо скупоцене минуте, ако је ствар до открића каквога злочина.“

„Свакако да је таква ствар, али ипак ништа не губимо. Ја сам данас тако рано изашла од куће, да ништа нисам ручала, па бисте ми учинили велико задовољство, када бисте са мном ручали, јер бих вам при јелу могла све мирно причати.“

Ја сам — као и увек — одседа у Савојском хотелу, а кола ме чекају доле пред капијом. Харолд може вечерас ићи у циркус; ви ћете ваљда имати какво поуздано лице, које ће га тамо пратити, и после представе довести у хотел?“

„То ће учинити моја потпуно сигурна служавка.“ одговорим ја.

Позовем је, и кажем јој задатак, те и она, по жељи херцогинјиној, мораде отићи колима са нама у хотел, где је, пре циркуске представе, у засебној соби јела са дечком. Дотле је херцогинја спремила засебан салон, где смо заједно јели.

За време јела причала је стотину разних ствари, али ни једном речи не дотаче се узрока нашега састанка.

Француски нас је келнер послужио десертом и кад нам је сервирао на сребрном служавнику кафу, тад му рече херцогинја:

„Молим вас, да нас сада оставите, јер бих желела да нас нико не узнемирава.“

Келнер изађе и затвори за собом врата салона *separé*.

„Хоћете ли можда да запалите једну цигару,“ обрати ми се тада херцогинја, „ја волим мирис добре *Import*-цигаре, а и — људи пажљивије слушају, када могу да пуше,“ рече шалећи се и пружајући ми одмах сервис за пушење.

„Ја сам сав уво, светлости,“ одговорим ја заиста и сувише љубопитљив, да чујем најзад у чему је ствар.

„Ја сам кћи познатог американскога краља железница Волвертона,“ поче она, „и пре девет година заљубим се у херцога — и то у њега самога, не само у титулу“ — додаде она, давајући значаја тим речима. „То је баш што ме у овој ствари ужасава.“

„Па каква је то ствар?“ упитам ја љубопитљиво.

„Молим вас, пустите ме да даље причам, па ћемо доћи до тога. Били смо обоје млади када смо се узели. Тако смо живели седам година, као да нам је био први месец, а тада отпоче херцог бивати хладнији. То ме није уплашило, и нисам се тужила. То је много за једнога човека од темперамента, да буде седам година у оковима једне исте жене. Ја се нисам ништа љутила, када је херцог куда путовао — већином у лов — куда га је увек пратио његов лични ловац Вили Штубс, којег је он баш тада и узео и који је постао и његов повереник. Тај је ловац био осам година војник у Јужној Африци, по том буде због неке ствари отпуштен и отуда је дошао моме мужу.“

Он је био истих година као и мој муж, и цео је свет тврдио, да они по спољности тако личе један на другог; ја сам само врло добро знала разлику, јер и ако су се колосално разликовали. Сва је ствар била у сличности лица и по величини.

Штубс је био изврсан стрелац, и то је веома импоновало моме мужу, те га је узео за свога личнога ловца и најзад је био са свим под његовим утицајем. Мој муж тада није ни знао ни за шта друго до ли лов, и најзад се реши да иде у једну ловачку експедицију у Африку, а на том га је путу наравно пратио Штубс.“

„Растанак му је био ипак тежак, плакао је и да сам му само једну реч рекла, он би остао, али сам се уздржала — ми Американке имамо друге назове, и тако он оде.“

„Од тада га више никада нисам видела.“ продужи херцогинја после извесне почивке са дубоким уздицањем, за тим заплака, бришући сузе фином марамом.

Оставим је за тренутак њеноме болу, па за тим најблажим тоном речем: „Дакле, госпођо херцогинјо, пошто ми је херцог писао, то бих можда могао бити посредник, да се помирите.“

Ја сам у истини мислио, да се цела та ствар тиче обичне брако-разводне парнице, те сам се већ љутио, што сам се трудио због такве ситнице.

Али те речи брзо доведоше к себи херцогинју. Још ме један тренутак погледа, и тада узвикну:

„Да се помиримо? Молим вас, чујте ме даље! Кад је отпутовао херцог, писао ми је у почетку редовно и увек са изразама задовољства. По том на један пут прекиде са свим кореспонденцијом и мене обузе неизмерни страх.“

После неких три месеца добијем једнога дана у крстоплету једне јужно-афричке новине из Кимберлеја, у којима је једна вест била црвеним плајвазом обележена. Молим вас прочитајте је.“

При том извади она из џепа једне новине.

Вест је гласила:

Повратак херцогов. — Пре извеснога времена отишао је унутрашњост одавде херцог Вилдермер са својим личним ловцем, у ловачку експедицију, и дуго се времена ништа није знало о њему, кад на мах стигоше вести да је херцог убио свога слугу и да су лешину овога нашли са куршумом у срцу.

Херцог, чим се јуче вратио, јавио је суду, да се његов ловац у једноме лову одвојио и да је тек на неколико дана по том нашао његову лешину. Херцога ухапсише, али је он ипак сведоџбом неколиких урођеника могао да утврди, да на њега не може пасти никаква сумња, те је тако јутрос опет пуштен.

„Ја сам мислила да ћу полудети, када сам прочитала ту вест,“ продужи херцогинја, „јер сам безгранично љубила свога мужа, као што вам у почетку рекох, те спакујем ствари, да путујем своје мужу и спасем га од тако опасних авантура, које га доводе чак и до затвора.“

Али сутра дан добијем писмо од њега, да првом лађом долази.

Истина изгледало је, да је писмо писано руком мога мужа, али ми је стил био стран, био је шаблонски и крут. Ја то припишем великој узбуђености у којој се он морао налазити и нисам хтела ни да мислим више о томе.

Када је прва лађа, којом је он могао доћи приспела у Сутамптон, ја сам била на пристаништу. Међу множином људи познам одмах његов стас и зовнем га именов: „Готфраје, Готфраје!“

На мој узвик он се журно окрете и рашири руке са речима: „Једва једном, злато моје!“ и пожури се да ме загрли и пољуби. Али истога момента приметим, да то није мој муж — —“

„Није био херцог?“

„Боже сачувај! То је био Вили Штубс! Страшна ме јарост обузе и ударим га два пут песницом по лицу.“

„Шта ти је?“ повика он.

„Бубре!“ одговорим му ја са највећим узбуђењем. „Убицо! Ви сте убили мога мужа!“

Око нас се скупи маса света. Ох, таква хладна дркост тога пробисвета! Мора да је био спреман на такав дочек.

„Сирота жено!“ рече ми он сажаљиво, „ваш је мозак мора бити поремећен, ну надајмо се, да ће до сутра бити све добро Цоне!“

„Изволте, светлости!“ одазва се слуга иза мене и поклони се са пуно респекта — да сам могла, ја бих удавила за то тога глупака.

„Цоне, одведи херцогинју до кола, па у хотел.“

„По заповести, ваша светлости!“

Ја сам беснила од унутрашњег узбуђења, али сам хтела да се уклоним од очију љубопитљиваца, те пожурих колима, у пратњи слуге.

Сутра дан се зликовац пријави мени. Наравно да га нисам примила, већ сам идућега дана отпутовала у Лондон, да саопштим целу ствар своје адвокату. Отуда пожурих у наш замак, да дам инструкције послужу, те и ако ме је Штубс у корак пратио, ипак није успео да га примим.

„Па сад?“ додај ја.

„Сада долази нешто најневероватније,“ продужи она. „Он оде одмах мојој свекрви, и она га прими као свога сина, а мене направи и она лудом — она ми никада није могла опростити, што нисам племићскога колена. — Она свакако пре тога никада није видела Вили Штубса, а морам признати, да је врло велика сличност била између њих двојице за онога, који их није видео једно поред другог.“

Она га узне себи, он прими своје старе пријатеље, и свако је веровао, да је он прави херцог. Херцогинја му је ставила на расположење новаца, да почне бракоразводну парницу, и да тражи себи моје дете.

То је моја историја, даље вам не умем ништа рећи. Па сада ми помогите, за име Бога, помогите ми, јер ако Штубс добије парницу, ја ћу са својим дететом потражити смрт. Живот нас двога зависи од успеха ваше вештине!“

И опет заплака. Ја сам покушао да је по могућству утеши и умирим. Затворим очи и прелетим цео догађај још један пут у памети, да бих видео, да ли треба још што да сазнам или да разбијем где маглу.

Херцогинја је изгледала та пауза и сувише дуга.

„Дакле!“ прекиде ме она с пуно очекивања, приближујући ми се.

„Да ли је апсолутно искључена могућност, да се ви варате?“

„Не питајте ме тако!“ рече она таквим тоном да сам видео, да она тако заиста осећа.

„Случај је врло тежак,“ почнем ја опет после извесне паузе.

„То и ја знам, те сам вас баш због тога и потражила.“

„А ја сам вам већ обећао, да ћу учинити све што могу.“

„Ја и не тражим више ништа,“ одговори херцогинја, ја се по том дигнем, јер је изгледало, да је херцогинја јако потребна и да би желела да се растанемо.

* * *

Кад је ствар дошла на претрес пред грађански суд, сала је судска била препуна љубопитљиваца. Годинама већ није био пред судом тако сензацион случај.

На претрес је дошла и херцогинја са сином.

Ја сам се био завукао у једно тајно ћоше у сали, од куда сам могао све сведоке оштро мотрити. Случај је био необично

тежак, али ја сам употребио све своје мине, и надао сам се, да ће ми поћи за руком, да бацити у ваздух непријатељско утврђење једнога момента, када се оно не нада.

Саслушање сведока било је све одлучно противу херцогинје. Сви, који су познавали херцога, заклели су се, да је тужилац идентичан са херцогом, а пре свега његова мати и сви, који су познавали Штубса, рекоше под заклетвом, да је Штубс имао велике сличности са тужиоцем, али да је њему недостајао аристократски изглед, који је тужилац на први поглед имао.

Судија је у почетку био са много симпатије на страни херцогинје — ну већ се видела промена, јер је у питањима, управљеним на њу и њенога браниоца био кратак и одмерен.

Ја сам браниоца упознао са својим планом, те смо задржали за послетку главни тријумф.

„Има ли која од странака још какво питање?“ обрати се судија бранилачким столовима.

„Ја имам још неколико питања да управим на тужиоца,“ одговори бранилац херцогинје.

„Молим!“

„Видите ли херцогинју Вилдермер овде у сали?“ испитивао је бранилац.

„Моју матер?“

„Не.“

„Ах, ви мислите моју жену! „Да богме да је видим.“

„Дакле ви велите, да је ова дама ваша жена?“

„Да, наравно,“ одговори тужилац са ироничним осмехом. Херцогинја учини покрет, који је изражавао одвратност; иначе се мирно понашала.

„Ви нисте никада били војник?“

„Не, никада!“

„А знате ли, да ли је Вили Штубс био војник?“

„Пре но што сам га узео за свога личнога ловца био је осам година у војсци.“

„Ви имате обојица исту висину?“

„Јест, потпуно.“

„Да ли бих вас смео замолити да устанете?“

Тужилац се диже устежући се. У том тренутку из прочеља изађе један стари наредник у униформи, кога смо ми довели, али тако, да га тужилац није могао дотле видети. Кад је он хтео проћи поред њега ка судијскоме столу, узвикнем ја гласном командом:

„Мирно!“

Оштро, неочекивано, као пуцање пиштоља зазвонила је команда кроз салу. Као муња да је погодила тужиоца, укрути се овај, приљуби опружене дланове уз бутине и са прописним „очи на лево“ поздрави свога старога претпостављенога.

Један је моменат стајао тако као фигура од воска, али свега један моменат. Све је било у највећем узбуђењу. Тада примети тужилац, колику је глупост учинио, и у очима судијиним прочита, да је игру изгубио.

Страх и беснило му се указаше на лицу.

„На вешала, да Бог да!“ рикну он мени и потрча вратима. Направи се ларма и гужва, али све надвиси строги глас судијин.

„Ухапсите тога човека!“ узвикну судија и тужиоца зграбише десет песница.

„Имате ли још какво питање?“ обрати се судија херцогинјином адвокату.

„Не, господине судија!“ рече овај седајући.

„Ви, господине браниоче?“ упита судија браниоца противне странке.

„Не!“ одговори овај кратко и одсечно.

„Томе сам се и надао од вас, као часнога човека,“ рече судија. „Тужилац ће остати у затвору и биће предат кривичноме суду. — Тужба ће му бити одбијена. А вама, госпођо херцогинjo, честитам на такоме помоћнику, кога сте у невољи нашли!“

Превео: Д. В. Бакић.

ЈЕДАН УПОРНИ

Осуђеник № 13 био је убица и већ годинама усамљен у рускоме казамату.

Нико није волео упорнога, мрачнога друга, који је ћућећи прецизно вршио свој посао, али никада никоме није ни једне лепе речи казао.

Казаматски свештеник га је нарочито узео на око, и ставио себи у задатак, да спасе његову душу.

Тако је он и данас говорио утешне речи осуђенику № 13, који је, тешким ланцима окован, немо гледао преда се.

„Охоломе се противи Бог, а смерноме дели милост,“ поче он смерним, узбуђеним гласом, „будите смерни, познајте себе, познајте своје недело, познајте, како сте били ниски, да убијете своју добру жену. Молите се Свемогућем за опроштење. Он ће вам га дати — то је сигурно! Дакле, што не говорите? Реците једну једиту реч. Или нећете да ме чујете, човече?“

№ 13 диже своје мутне очи свештенику и погледа га укочено. „Не!“ рече он опоро.

Душевник се диже. „Ви дете греха, ви сироти, упорни човече. Ну и ако не нећете да чујете, мораћете. Ја ћу доћи сутра изјутра и молићу се Свевисњем, да вам олакшам ваше тврдоглавство.“ Даде знак апсанцији и изађе из ћелије.

Осуђеник се окрете на све стране у својој узаној ћелији и тихо заввижди. У исти мах појави се испод крчага један мали миш — приближи му се умиљато и поверљиво се попе на руку № 13.

„Мици, мало љубимче!“ рече човек милујући обазриво глатког, сивог миша, а глас му је при том био тако мек, тако нежан — зар је то био од свију људи омрзнути, упорни убица?... Из џепа извуче корицу хлеба и парче сира и смејаше се када је животињца села и жудно грицкала хлеб и сир.

Тај је миш био усамљеноме човеку једина радост, једина утеха, забава и добар друг. Са превеликом муком и стрпљењем припитомио је он животињицу, а готово још већу је муку имао, да сачува припитомљену животињицу од очију чуварских. Најзад је дотле дотерао, да је на један његов звижањ мишић излазио из свога заклона, а на његово накашљавање, опет нестајао, кад би му долазила каква посета.

Тако је седео усамљен човек, кротак као дете и играо је са својим малим љубимчетом. „Мици, драго, једино, које ме разуме и познаје,“ шапутао је он, „ти имаш поверења према мени, ти ме волиш. Ти нећеш веровати, да сам ја ону другу Мици убио из подлости. Ја сам то учинио из — љубави! Нисам познавао тога другог, који је сирото дете преварио, па сам је у сну удавио. Она то није ни приметила — и то нико не мора ни да зна, да ме је моја Мици преварила, за то бих и десет година дуже седео у затвору! Њено име треба да остане чисто од свакога срама!“ говорио је он страшно. „за то и нећу да покајем своје дело, боље је, боље тако!“

Двадесет и четири сата доцније.

Нерасположен и љут седи попа опет у ћелији; упоран укочен седи № 13.

Свештеник је отворио библију и оштрим гласом читао: „Али, господе, научи ме, да ће и мени морати бити крај, да мој живот има циља.“

№ 13 се уплаши. Мици је изишла из своје руке и у пркос његова поновљена јака кашљања, она се не хтеде вратити, већ оде право на ципелу свештеникову.

„Пфуј, миш!“ викну овај љутито, „какав гад!“ и јако одгурну животињицу ногом. № 13 хтеде ухватити ногу свештеникову. Децкан! — Погођена је лежала животињца — још два три грчења, и била је мртва.

„Шта ви ћете да је узмете?“ упита свештеник гадећи се. „То је и сувише.“

№ 13 клекну и узне мртвага миша, приљуби га чврсто на своје лице и загушљивим гласом јецаше:

„Мици, Мици!... моје мало љубимче! Опет сиромаш... сиромаш и усамљен као и пре!“

Махајући главом напусти га свештеник.

„№ 13 је сигурно душевно болестан,“ говорно је он плашљиво апсанцији — „изгубљена је свака нада. Постигао га је већ Божји суд!“

Превео Доб. В. Ђ.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Украдена улица. — Из Пеште јављају, као што се види, врло невероватну ствар, али у толико збиља жалоснију по једну краљевску престоницу, како су неколико дрских злочинаца могли да украду читаву једну улицу! Ствар је истина проста, јер и ако је читаву улицу тежак објекат за ношење, ипак је лоповима пошло за руком, да је покраду на штету престоничке општине. Поменута је улица била покривена тако званом дрвеном калдрмом, а сада више није. А зашто? Што се пре неколико дана појавило неколико „предузимача“ са повнше раденика и теретних кола, те су по наредби општинске власти дизали калдрму, слагали на кола и односили да продају сиромашнијој класи као диван материјал за гориво! Та је јединствена у свету крађа трајала повнше дана, јер је посао био тежак. Полицијци су из дана у дан надгледали тај посао, гледајући како се одвозе кола по кола драгоцених дрва, а мислећи да је заиста општина послала „предузимаче“ са раденицима. Шта више, полиција је донела и ноћне светиљке за она места, где је калдрма била поварена, да не би пролазници били оштећени; једно јутро приметеше, да су и те лампе украдене! А сад долази што је најлепше. Украдену је улицу, по налогу општинског суда, калдрмисао дрвеном калдрмом један прави предузимач као за пробу, и суд је обећао да ће предузимачу после три месеца платити за тај посао три хиљаде круна, ако се за то време калдрма очува у добром стању. Тих три месеца тек што је било прошло, а калдрму украдоше, те општина хтела не хтела мора да плати те три хиљаде круна и сем тога нову калдрму за целу улицу! Заиста страشان пех! Прави се предузимач радује, што је за мало времена „очувану“ калдрму добио три хиљаде круна, а други је „предузимач“ узео за тако „драгоцени материјал за гориво“ неколико стотина форината. Та је оригинална крађа била повод безброју вицева, који су направљени на рачун полиције и општинског суда.

Туча на гробљу. — У Ниренбергу се ових дана одиграла та сцена. Тревало је да се погребне једна удата жена, која се фотсјором отровала, а по казивању из страха од предстојећег порођаја. Свештеник у краткој предци помену и тај узрок смрти, па оде с гробља. Тада приђе отвореном гробу један брат те жене и гласно узвикну: „Није се она због тога отровала, него из страха од свога мужа, тога неваљалца, који је сваким даном тукао је и није дао шта да једе.“ Тим је речима следовала једна свађа. Сви се ожалосћени поделише у два табора, и једни су били на страни братовљевој, а други на мужевљевој. Направи се баш права туча, и са грдном муком пође за руком надзорнику гробља, да томе учини крај. Нарушиоци ће мира бити и пред судом одговорни.

Четрнаестогодишња убица. — Петроградски су поротници ово дана имали да суде једно страшно злочинство. Четрнаестогодишња убица се зове Олга Богданов; она је већ у тринаестој години била лишена невиности. Често је мењала љубавнике, не тражећи од њих ништа више сем љубави. Била је сирота, а мати, убога праља, пала је у своје време такође као жртва једнога заводника, те Олга никако није ни видела свога оца. У суседству су имале доста имућну породицу, која је трговала с млеком и имала своју сопствену кућу. Брачни је пар Болчаговљевих живео врло задовољно са своје три кћери, од којих је најстарија имала седамнаест година. Тој је девојци било забрањено дружење са поквареном Олгом Богданов; па ипак се овда онда дешавало, да је Олга тамо одлазила у одсуству родитеља Болчагових. Том је приликом опазила Олга један жакет и два струка; и била је као заслепљена од њихове лепоте. И она је хтела да их има, али од куда средства? Дуго је о томе премишљала, и најзад се реши да украде те ствари. Ускоро по том деси се, да у стану Болчаговљевих никога не беше сем најмлађег дегота, петогодишње Ане; други су били отишли. Олга брзо отрча тамо. Ну Анчица ће је сигурно одати — она је морала да је склони са овога света.

Тако решена поче давити и туђи несрећно дете, али јој не пође за руком, да је учини немом. У том виде у кујни флашу петролеума, брзо је проспе на малу жртву и запали је. Анчица је ужасно викала за помоћ, али је нико није чуо. Убица тада појури за жакет и струкове, па се нададе у бегство. У скоро за тим врати се госпођа Болчагов кући. Не далеко од кућнега

прага нађе једну гомилицу, као што је изгледало полуизгорених костију, брзо погледа на прозор, где је увек њу ишчекивало љубимче, бацајући јој рукама пољупце. Тамо није било никога. Слутећи несрећу, потрчи у кућу... тамо јој не беше љубимчета — само гомилица изгоретина. Тек после извесног времена нађоше пролазници онесвесћену матер.

Кад су се кћери вратиле кући, одмах бацише сумњу на Олгу Богданов, и ову затворише. Са свим без околишења признаде она свој злочин; један је жакет направио убицом.

Добар бранилац може много да учини, нарочито у Русији. Он је умео да узбуди срце у судија. Цела је казна гласила: „Иди у манастир! и то до осамнаесте године.“

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао Фјодор М. Достојевски

Превео с руског Јефта Угричић

17

Даље сам био одлучио, никако се не зближавати с њима у неким извесним стварима, нити одобравати и гледати кроз прсте понеким њиховим навикама и обичајима, једном речју — не наметати се сам њиховом потпуном другарству. С првога дана сам погледа увидео, да би ме баш они сами за то презирали. Јер, по њиховом мишљењу (а то сам доцније увидео поуздано) ја сам баш морао пред њима чувати и поштовати своје племињско порекло, то-јест, мазити се, пренемагати се, бити охол. Њих презирати, фркати на сваком кораку, избегавати посао.

Ето, тако су они замишљали племиња. Они би ме, разуме се, због тога цсовали, али би ме ипак у себи уважавали. Ну таква улога није одговарала мени; ја нисам никад био племињ, како га они схватају; али сам се зато зарекао, да никаквим попуштањем не понизим пред њима ни своје васпитање ни начин својега мишљења. Кад бих ја, за њихову љубав, отпочео улагивати им се, пристајати уз њих, стао се с њима дружити интимно и упуштати се у разне њихове „особине“, да бих задобио њихову наклоност, — они би одмах помислили, да ја то чиним из страха и зато, што сам кукавица, па би са мном поступали са презирањем. А-в није могао бити пример о противном: он је одлазио мајору, те су га се још и бојали. С друге стране, опет, нисам хтео ни да се пред њима затворим у хладну и неприступачну учтивост, као што су чинили Пољаци.

Сад сам сасвим добро видео, да ме они презиру због тога, што сам хтео радити, као и они, што се нисам показивао мекушцем и нисам се пренемагао пред њима. И ма да сам сигурно знао, да ће они доцније морати да промене своје мишљење о мени, ипак мисао, да сад као да они имају права презирати ме, мислећи, да сам на раду хтео да им се додворим, — та ме је мисао ужасно огорчавала.

Кад сам се, по свршетку рада од после подне увече вратио у тамницу, уморан и измучен, спопаде ме опет ужасна сета.

„Колико ли ме хиљада још оваквих дана очекују у будућности, — мислио сам, — све оваквих, све таквих и истих!“

Кутећи, већ у сумрачак, ходао сам сам иза казамата, поред оgrade, кад наједанпут спазим нашега Шарика, како трчи право

мени. Шарик је био наш тамнички пас, исто онако, као што има четвих, батеријских и ескадронских паса. Живео је у тамници од незапамћених времена, није био ничији, све је сматрао за газде и хранио се отпадцима из кујне. То је био прилично велики пас, црн са белим шарама, кућни пас, који још не беше остарио, са паметним очима и чулавим репом. Нико га никад није помиловао, нико никад није на њега обраћао никакве пажње. Још првога дана сам га ја погладио и дао му из руке хлеба. Док сам га гладио, стајао је мирно, љупко ме гледао и у знак задовољства лагано махао репом.

Сад, пошто ме дуго није видео, — мене првога, коме је после неколико година пало на памет да га помилује, трчао је и тражио ме међу свима, па, нашавши ме иза казамата, цичећи ми је полетео у сусрет. Више не знам, шта ми би, али ја потрчах да га пољубим, и загрлих његову главу; а он ми је скочио предњим шапама на рамена и почео ми лизати лице. „Ево, дакле, пријатеља, којега ми шаље судбина!“ помислим ја; и сваки пут, кад сам се, после тога, у то прво тешко и тужно време, враћао с рада, ја бих пре свега, још пре него што бих ма куд отишао, похитао иза казамата са Шариком, који је преда мном скакао и цикао од радости, обухватао његову главу и љубио је, љубио, и некакво слатко, а заједно с тим и болно-горко осећање стезало ми је срце...

И, сећам се, мени је чак било пријатно да помислим, као да се пред собом хвалим својом невољом, да је, ето, не целом свету и остало сад за мене само једно створење, које ме воли, које ми је одано, мој пријатељ, мој једини пријатељ, мој верни пас Шарик.

VII.

НОВА ПОЗНАНСТВА. ПЕТРОВ

Али време је протицало, и ја се мало по мало почех привикавати. Сваким даном све су ме мање и мање буниле свакидашње појаве новог живота. Догађаји, прилике, људи — на све сам се некако лепше навикавао. Дакако, није било можно сасвим се помирити с тим животом; али је ипак давно већ требало рећи: што ти је, ту ти је. Све сумње, што ми још остадоше, затрпавао сам у себи, што сам могао дубље. Нисам се више потуцао по заточењу, као неки изгубљени човек, нити сам икоме дао да позна, како ми је. Дивље-радознали погледи осуђенички не заустављаху се већ на мени тако често, нити ме пратијаху више оном измајсторисаном дрскошћу. И они се

На смрт осуђен. — Како из Париза јављају, поротни је суд у Шартру осудио на смрт нечовечнога земљоделца по имену Бријера, који је убио своје петоро деце, да би се могао по други пут ожени. Сестра убиочева изјавила је после пресуде, да неће до краја свога живота веровати у кривицу свога брата. Бранилац је наговорио Бријера, да поднесе жалбу противу пресуде. При читању пресуде био је Бријер са свим миран и ручао је са добрим апетитом. Своме је чувару казао како није корисна молба за помиловање, пошто он претпоставља, да одмах умре, него ли да буде доживотно на робији са тешким радовима.

већ на мене били навикли, чему сам се особито радовао. Ишао сам већ по затвору, као по својој кући, упамтио сам већ и своје место и могао сам већ рећи, да сам се навикао и на такве ствари, о којима сам мислио, да се никад нећу навићи на њих.

Редовно сваке недеље ишао сам да обријем пола главе. Сваке суботе, о одмору, позивали су нас, тога ради, све једног по једног, из затвора у стражару (који се није обријао, тај је сам за себе морао одговарати); ту су нас баталијунски бербери сапунили хладним сапуном и немилостивно нас гребли најтупљим бријачицама — мене и сада гроза хвата, кад се само сетим те страхоте. Но наскоро се нађе и томе лека: Аћим Аћимић показа ми некога заточеника у војеном одељењу, који је за копјејку свакога својом рођеном бритвом обријао и тако заслужио по неку пару. Многи заточеници одлазили су к њему, да би се само опростили државних бербера, и ако иначе нису били мекушци. Нашег берберина звали су мајором — откуд то, не знам ни данас; и по чему би могао бити налик на каквог мајора — ни толико не знам. И сад, кад пишем ово, као да гледам тога мајора; висока, сухоњава и мучаљива момчина; поприлично глуп, и увек удубљен у свој посао а увек с ременом у руци, на ком је и дан и ноћ оштрио бритву, која се већ сва иставила, што ју је истрошио и изоштрио. И могло се сасвим лепо видети, како се сав предао томе послу и како га сасвим озбиљно сматра јединим задатком свога живота. И у истину он је био савршено задовољан, само кад је бритва оштра и кад се нађе ко, да се брије: сапуница је код њега била топла, рука лака, а кад брије, као да кадиву глади. Очигледно је он уживао и поносио се својом вештином и немарно је примао своју заслужену копјејку, као да ту није копјејка у питању, него вештина. Зло прође А-в од нашега плацмајора, када му, потказујући нас, спомену једареда и нашега брицу, па га у непажњи назва мајором. Плацмајор се нађе увређен и разгоропади се на сву меру. „А знаш ли ти, хуло, шта је мајор?“ дерао се он, пенушећи се од беса, као што је већ његов обичај био. „Разумеш ли ти, шта је мајор? И макар какав нитков заточенички дође и ти смеш да га назовеш мајором — мени у очи, у моме присуству!“ С тим је човеком само један А-в могао излазити на крај.

Још од првог дана живота свога у затвору почео сам сновати о слободи. Рачунати и мислити, кад ће се године мога затвора скончати, и то на сто и сто начина — бијаше мојом најмилијом заба-

вом. Чак не могах ни о чем другом ни мислити, до о том; и уверен сам, да тако ради сваки, који је на неко време остао без слободе. Не знам, да ли су и остали осуђеници тако мислили и рачунали, као што сам ја, али чудновата лакомисленост њихових нада поразила ме већ на првом кораку. Надежда затвореног, слободе лишеног човека сасвим је другог рода, него што је у обичног човека. Наравно, нада се и слободан човек (рецимо, да ће му се променути судбина, или да ће му се што било испунити, што је предузео), али он живи, он ради; живот око њега повлачи га за собом и он се врти као и остали у колу свакидашњег живота. Ну тако није код заточеника. Дабогме, и ту је живот — у затвору, у оној тврђави; али био тај заточеник какав му драго и био он осуђен макар на колико времена, он сасвим инстинктивно не може да узме своју судбину за нешто, што постоји, што је свршено, за саставни део обичног живота. Сваки се заточеник осећа, да није код своје куће, него као да је у гостима. Њему је двадесет година, што и две, и сасвим је уверен, да ће он у својој педесетпетој години, кад се опрости робовања, бити исто тако свеж и млад, као и сад од тридесет и пет. — „Још ће се то живети!“ — мисли он и гони од себе сваку сумњу и остале досадне мисли. Па чак и они, што су прогнани без одређена рока робовања, чак и ти се надају, да ће тек наједаред — не питајте, како и откуда, — доћи решење из Петрограда: „да се пошаље у Њерчинск, у рудокопњу, и да му се одреди рок!“ А тада тек настаје права слава! Прво и прво: до Њерчинска идеш скоро по године; а после: колико ти је боље ниш с друштвом, него тавновати! Па кад и то прође, одробујеш своје године у Њерчинску, па онда... И верујте, бива, да тако рачуна понеки човек, који је већ у тај мах сав сед!

У Тоболску сам видео осуђенике, приковане уза зид. Седи на ланцу, који није већи од аршина; одмах му је ту и клупа, на којој спава. Тек је овде у Сибирији учинио нешто страшно и изванредно, па су га приковали. Седе по пет година, а деси се, да седе и десет. То су већином разбојници. Само сам једнога видео међу њима од господског рода; био је пре тога и у државној служби. Говорио је врло смирено, шапућући; осмех му био некако сладак. Показивао нам свој ланац и показивао нам, како се може згодније лећи на ону клупу. Мора да је био нека фина тица!

Они се уопште мирно владају и изгледају задовољни; међутим, сваки је од њих прожман жељом, да одседи већ једаред своје време. А нашто им то? Ево, нашто: изићи ће тада из оне тескобне и загушне собе с ниским сводом, шетаће се по тамничком двористишту и... шта ће више? Изван затвора га већ нигда неће пустити. Он већ зна: ко дође с ланца, тога не пуштају нигда из затвора и до саме смрти остаје у оковима. Све он то зна, и он опет с неописаном жељом и надом чека, да му већ изиђе време, што има провести на ланцу. И зар би могао без те жеље преседети пет или шест година на ланцу, па не умрети и не померити памету?

Осећао сам, да ће ме посао спасти и да ће ми оснажити здравље и тело. Немир душевни без престанка, раздражење живаца, загушљив ваздух у касамату — сатарили би ме сасвим. Што чешће бити на ваздуху, сваки дан се умарати, навикавати се на терете — и ја ћу се још спасти — мислио сам у себи — оснажићу се, изићи ћу здрав, живахан, снажан и млад. И нисам се преварио: посао и кретање беше ми од велике користи. Са ужасом сам погледао на једнога између својих другова (племић је био), како га је у затвору нестајало као свеће. Дошао је, кад и ја, још млад, румен, живахан, а изашао је сав растројен, оседео, несигурна хода и са сипњом. Не, мислио сам, гледајући га, ја хоћу да живим, и живећу. Зато су ме онако ружно и гледали с почетка осуђеници, кад би ме видели, како се отимам о посао, и дуго су ме вређали презрењем и подсмевкама. Али ја сам се на све то слабо освртао и вољно сам полазио куд му драго на посао — на пример, да печемо и туцамо алабастер; то ми беше први мој посао. А посао тај није био тежак. Старешинство инжењерско радо је олакшавало, само ако се могло, посао племићима, што најпосле није толико ни олакшање, колико је баш праведљивост. Чудновато би и било, од човека који је у пола слабији и није нигда ни радио, тражити, да уради исто онолико, колико и обични, прави раденик. Али се то „одступање“ морало увек крити; на то се многи и многи мргодили. Доста пута долазило је, да и племиће западне потежак посао, и тада су они, разуме се дваред више робовали, него обични раденици. За алабастер се одређивала обично по три, четири човека; ту су обично слали старце и слабомоћне људе, рачунајући, наравно, и нас међу њих; ну осим тога додавали су и по једног правога раденика, који разуме ствар. Обично је ишао све један исти, и то по неколико година, Алмазов, мргодан, мрк и сувоњав човек, већ у годинама, недружан и малко настран. Нас је из дна душе презирао. Иначе, како је скуп на речима, мрзило га је и да нас пеује.

Радионица, у којој смо израђивали алабастер, била је на некој пустој и стрмој обали. Зими, особито у мрачан дан, непријатно је било погледати на реку и на другу обалу. Нешто тужно, нешто, што ти срце раздире, било је у тој дивљој, пустој слици. Али је још скоро теже бивало човеку, кад се на белу, непрегледну пучину снега окоми с неба јарко сунце; тада би човек чисто полетео куд му драго у ту степену, која се почињала на другој обали и распростирала се према југу, као неко без краја дугачко и пространо платно — на читаву хиљаду и по врста. Алмазов би се обично ђутећи и сурово латио посла; а ми смо се очигледно стидели, што нисмо кадри, да му помогнемо. Он се опет није ни освртао за нашом помоћу; хтео је зар да и сами увидимо, колико смо му криви и да се кајемо, што смо тако бескорисни. А сав је посао био, подложити пећ, да се пече сложени у њој алабастер, који смо му ми доносили. Сутра-дан, кад се већ алабастер добро испекао, ваљало га је вадити из пећи. Сваки од нас узео би по

један тежак маљ, наслагао би у неку ступу алабастра, па би га тако туцао. То нам је био најмилији посао. Груби алабастер у часу се претварао у бео, светао прах, тако се лако и тако лепо ситнио. Ми смо, опет, размахивали оним тешким маљевима и надизали таки топот, да нам је чисто самима било мило. Па кад се, најзад уморимо, а нама дође некако лако око срца; образи се свима зажаре, а крв потече брже. Ту би већ и Алмазов морао да попусти, те би нас гледао некако снисходљиво, као малу децу; снисходљиво би стао пушити своју лулицу, али и поред тога није могао не гунђати, кад је морао говорити. У осталом, такав је он био са сваким, а у ствари, изгледа, да је био добар човек.

Други посао, на који ме послаше, био је, да окрећем точак на точилу у радионици. Точак је био велики и тежак, и ваљало је добро запети, да га човек окреће — особито кад је токар (раденик инжењерски) радио какве ступце за ограду на степеницама, или ноге од каквог великог стола за државни намештај ком чиновнику, за који је посао требало читаво брвно. У таквом случају не би никако могао један човек окретати, и слали су обично двојицу, — мене и још једног племића, Б. После тај посао и остаде на нама читавих неколико година, кадгод је само требало окретати точило. Б. је био слаб, болешљив човек, још млад, али болестан од прсију. Дошао је у тамницу годину дана пре мене, са још двојицом другова, с једним старцем, који се за све време робијашког живота и дан и ноћ молио Богу (са чега су га осуђеници врло уважавали) и који је још за моје време и умро; и с неким другим, још врло младим човеком, свежим, руменим, крепким и одважним, који је Б-а клоњулог већ на по пута, носио до заточења — што износи својих седам стотина врста. Вредило је видети, њихово међусобно пријатељство. Б. је био човек изврсног образовања, племенит, нарави великодушне, али болешћу истрошене и раздражљиве. И ја и он могли смо којекако да изиђемо на крај с окретањем, а то је чак и занимало нас обојицу. Мени је тај посао прибављао изванредно кретање.

Исто сам тако особито волео, да чистим снег. То је бивало обично после сметова, а то се дешавало зими врло често. Таква једна бура је знала за дан и ноћ да завеје по неку кућу до половине прозора, а кадгод богме и сасвим. И онда, кад пређе вејавица, па пригреје сунце, изведу нас по читаве гомиле, а понекад и по читаво заточење, те одгрњемо сметове од државних здања. Сваки добије по лопату у шаке, свима одреде, колико да се сврши, понекад богме и толико, да чисто не би веровао човек, да ће се моћи — и тада се сви сложено лађају посла. Снег још мек, тек што се слегао, а по врху малко и примрзао; лопата се клизи, а по њој се чисто слажу велике грудве, које тек у тренутку видиш, како се разлећу и десно и лево и још се у зраку претварају у блештави прах. А лопата тако лено и згодно упада у ту белу масу, што тако блешти на сунцу, да је милина. Тај су посао радили сви осуђеници весело. Онај свежи зимски ваздух и пријатно кретање распламти их у

МРТВАЧКА РУКА

КРИМИНАЛНИ РОМАН

ГЛАВА 3.

3

часу. Лепо се види, како су све веселили и расположенији и наједаред чујеш, како се разлиже смех, довикивање, досетка. У један мах полети и понека грудва и ту сад настаје грудвање, нашто, разуме се, понеке мудрице ударе у приговарање и псовку — и те се игре нису ни свршавале друкчије него псовком.

Мало по мало почех ја да распростирем и круг свога познанства. Ја управо нисам ни тражио познанства; био сам још једнако непокојан, мргодан и неверљив. Познанства моја дођоше некако сама од себе.

Први ме је стао посећивати Петров. Велим „посећивати“ и наглашујем ту реч. Петров је живео у посебном одељењу, у касамату најудаљенијем од мене. Свеза између нас очигледно није могло бити никаквих; а и иначе, ни у ком случају, није било, нити је могло бити ничега заједничкога међу нама. Па ипак Петров у то време као да је за неку дужност своју сматрао, да ми скоро сваки дан дође у казамат или да се сретне са мном о одмору, кад сам се ја обично шетао иза казамата, што удаљенији од свију. С почетка ми је то било непријатно. Али он је некако дотерао, да су ми његове посете постале пријатном забавом, и ако он није баш Бог зна како дружеван и разговоран човек. Био је дежмекаст, умешан и окретан; лице му било доста пријатно и бледо, а широке кости на лицу испале. Поглед му био одважан, зуби бели, чести и ситни, а у устима је увек имао макар мало трвена дувана. Жватати дувана било је у души многоме осуђенику.

Петров је изгледао млађи него што је. Било му је око четрдесет, а по изгледу нико га не би држао за старијег од тридесет година. Са мном је говорио за чудо отворено, држао је да смо обојица од једне сорте, то јест, и један и други уредни и деликатни људи. Ако би, наприлику, осетио, да бих ја радо остао сам, он би ме одмах, проговорив минут два са мном, оставио, захваљујући ми се на пажњи, што, разуме се, иначе нигда није чинио, нити би се тиме ико у затвору могао похвалити. Занимљиво је, што је таки исти одношај остао не само у те прве дане, него и читавих неколико година после тога, нити се икада приближисмо већма један другоме и ако ми је у истину био врло одан. И ја ни данас не могу да разумем: шта ли је он управо хтео од мене, и што ми је долазио сваки боговетни дан? Истина, десило се, да му се после дала прилика, те ми је нешто и украо, али је он крао некако не-свесно; новаца није скоро нигда искао од мене; очигледно дакле, није долазио ни ради новаца, нити из каквог му драгог другог интереса.

(Наставиће се)

Дође и дванајест сати а нико се не појави. Ја чеках до једног сата и за тим изиђем на поље да видим да ли ко с улице не иде овамо у кућу. Двориште беше узан пролаз, чија врата с улице беше отворена.

Зачудих се кад видех једног човека на прагу кућних врата да лежи лицем обрнут доле а погама управљеним у кућу. Прва ми је мисао била да се вратим, јер помислио да се господин Барнес или Цеме Сутам или како је се звао тајанствени муж моје газдарице, вратио кући мртав пијан, да се није могао држати на ногама. Али пошто сам мало боље загледао у тога што лежи уверим се да то није могао бити онај човек, који ме је прво служио као келнер, а за тим ми онако флашом главу разбио. Приметим да је овај много већи, и нешто му се шешир при паду одкотрљао, могах видети да је ћелав. Стојећи тако и посматрајући тога човека, обузе ме неко врло непријатно осећање. Он је лежало тако мирно и у тако неприродном положају. Он је целом својом тежином — видео сам да је то био необично јак, снажан човек пао на груди и лицем је толико притиснуо траг да сам се чудио како је у том положају могао дисати. Десна му је рука тако лежала под њим да је изгледала сломљена. Он није могао бити пијан. Мора да су га оборили грчеви или тако што. Са свим неразјашњивим осећањем принуђем му ближе да му, ако је могуће, помогнем. Нагнут над њим метнем му руку на раме, али је ужаснут тргнем одмах на траг, јер осетих да му је капут влажан. Погледах моју руку и запрепашћен видим да је крвава. Пун грозе скочим и викнем што сам више могао, „у помоћ, у помоћ госпођо Барнес“. Г-ђа Барнес и слушкиња дојурише обе заједно.

„Г-ђо Барнес“ рекох ја, гледајући једнако моју руку, ово је дело каквог убице.“

„Убице? Смилуј се Боже! Мислите ли да је он то учинио?“

Ја је погледах па и ако сам врло добро знао на кога она мисли, не одговорим јој на питање.

„Место других залудних послова боље је да пошљемо по полицију и по лекара.“

Слушкиња је прва разумела моје речи и рече „Знам да један лекар станује преко пута од нас; идем одмах по њега.“

На срећу беше он код куће и кад је чуо шта је, одмах дође. Одмах за тим дође и један полицијски чиновник у пратњи више других у кућу.

Ови затворише пре свега граничећи део улице, јер се већ почела скупљати радознала гомила људи пред кућом. Цела кућа буде стављена под строг надзор.

ГЛАВА 4.

„Пре пет минута овај је човек још живео“ гласила је изјава лекара. „Његово је тело још сасвим топло.“

Гледајући у мене, запита он за тим „Шта знате Ви о тој ствари“.

„Ја? Ништа! Ја очекивах једну посету, а пошто је он задоцнио, изиђем на поље да видим иде ли ко. Кад сам ступио у двориште видим овог човека да лежи на земљи.“

Странац међу тим беше унет у једну малу собу при земљи. Осим лекара, једног младог човека, озбиљног али пријатног лица и мене, беху ту још полицијски инспектор и још један чиновник који је пазно на врата. У соби су биле још и г-ђа Барнес и слушкиња, седећи у углу камина.

Пошто сам лекару одговорио, саслуша ме полицијски инспектор.

„Шта вам је то на руци“.

Ја му покажем моју руку и рекох „крв!“ То је крв тог несретног човека. Кад сам га видео да лежи на земљи, прво сам помислио да је пијан или у несвести. Метнем руку на његово раме у намери да га ако могнем повратим. У том приметим да је његов капут влажан и кад сам загледао моју руку, коју сам брзо тргао, приметим крв на њој. Тада сам одмах видео да је ту морао бити злочин.

Мртваца метну на сто, који је био и сувише кратак за дужину тела, тако да су му ноге висиле. Тај несретник што је тако тајанствено погинуо био је доиста ванредно снажан човек; нарочито му је глава била врло велика. Он није имао ни једне једине длаке на глави, док је имао бујну, мало црвенкасту браду. Посио је црни капут и на рукама црне рукавице. У кошуљи му је сијао велики и врло скуповцени бриљант. Тежак златан ланац висио му је о прснику.

„Је ли то тај посетилац кога сте очекивали?“

„То Вам не умен казати, пошто очекиваног нисам познавао.“

„Како се је звао тај“.

„Донкан Ротвел. Добио сам јутрос телеграм од њега са извештајем да ће у дванајест сати бити овде. Ево депеше.“

„У дванајест сати! А кад сте видели овог човека на земљи“.

„Од прилике око пола један. Газдарица и слушкиња моћи ће Вас тачније известити кад је то било кад сам ја викао за помоћ. После пет минута дошао је лекар“.

Полицијски инспектор окрете се овоме „кад сте Ви дошли овде“.

„У колико се сећам било је још двадесет минута до један. Баш сам тада до ручковао и хтедох да оперем руке, кад ме позваше.“

„А од кад је већ био тај човек мртав“.

„Пре пет минута још је живео“.

„Кад је тако онда је он још живео кад је овај господин ступио у двориште“.

„То не могу казати. Веома је вероватно да је тај човек прободен у тренутку кад је ступио у кућу. По свој прилици да је од удара одмах убијен и ја мислим да је овај господин само један минут раније изишао, он би морао бити очевидац убиства“.

„Где је становао убијени“ упита ме полицијски чиновник.

„Ни то не знам рећи; у опште не знам ни најмање о њему да кажем. Саобраћај међу нама до сад су искључиво посредовали други људи“.

„Из којих разлога је хтео он да дође код Вас“.

»Хтео је да ми објасни једну објаву у новинама коју је он дао«.

Ја пружим чиновнику дотични оглас, који ме је, колико сам до сад могао оценити, могао довести само у непријатан положај.

»Како се зовете«.

»Џемс Сутам«.

»Јесте ли Ви тај Џемс Сутам који се овде тражи«.

»Не могу чак ни то тврдити. Прекјуче прочитао ја тај оглас у новинама и према њему упутим се одмах Кливеру и Какстону. Јуче добијем ово писмо а јутрос овај телеграм, који сам већ дао«.

Полицијски инспектор читаше пажљиво писмо које је потписао Донкан Ротвел и не говорећи ништа стрпа га заједно с телеграмом у свој деп. Било ми је врло чудно што је то учинио не дајући мени, примаоцу, ни најмањег објашњења о томе.

После тачног испитивања депова убијеног нашло се осим тешког златног сата без икаквог обележја, још и један свежањ банкнота у суми од 110 фуната; за тим још разни златни и сребрни новци у једној малој кеси, од прилике 4 фунте. У десном депу од прсника нађу још комад од једне визиткарте, на коме се још могло прочитати име »Рајмунд«. Да ли је то било презиме или надимак, није се на важност могло утврдити.

Осим тих ствари није се ништа друго нашло по коме би се могао познати његов идентитет. Изгледало је скоро као да се намерно избегавало све што би томе доприносило.

Чим је свршено саслушање полицијског комесара, упутим се Кливеру и Какстону. Опет нађем само старог господина самога. Изгледаше да га је мој долазак изненадио, а могућно да се и на мом лицу видео траг од скорашњих утисака.

»По, је ли господин Ротвел био код Вас?«

Ја затворим врата за собом и онда га погледам у очи.

»Чини ми се да сте ме у лепу ствар уплели, господине Кливере. Ја нећу отићи из ове собе пре него што будете добри да ми одговорите на нека питања. Прво: је ли име Вашег порукодавца Донкан Ротвел?«

Он се устури у столицу и погледа ме чудновато смешећи се.

»Ви доиста имате нарочити метод да испитујете људе. Пре него што Вам одговорим морам прво Вас питати да ли је г. Ротвел био већ код Вас.«

»Како изгледа он.«

На то питање он се опет чудновато осмехну »Ви дакле непрестано на питања одговарате новим питањима, примети он. »Кажите ми бар једно, господине: је ли ко био код Вас који се преставио као Донкан Ротвел? Пошто ми на то питање одговорите говорићемо о томе како он изгледа.«

Настаде кратка пауза; тада рекох ја, оштро посматрајући израз лица тога човека, да бих могао опазити утисак мојих речи:

»У колико могу судити лежи Донкан Ротвел сад убијен у хотелу г-ђе Барнес.«

Г. Кливер скочи са столице. »Убијен, кажете?«

»Јест, убијен. Тамо лежи један човек који је мало час убијен.«

Г. Кливер изгледаше сасвим збуњен.

»Говорите, молим Вас, мало јасније, г. Сутаме и одговарајте на моја питања само са »јест« или »није«. Је ли био ко данас код Вас који је се преставио као Донкан Ротвел«.

Ја му испричам све што се десило, наравно у колико сам то сам могао судити и видех да је он доиста упрепашћен.

»Ви кажете да код убијенога није било ништа, по чему би се његов идентитет могао утврдити. Па, у том случају не можемо ни ми ништа допринети, јер ни ми нисмо никад видели Донкана Ротвела и увек смо били само у писменој саобраћају с њим.«

Г. Кливер признаваше то једно да је се лице од којег је дошла порука, звало Донкан Ротвел, али то је била и једина околност коју сам од њега могао дознати. Он ми рече да они ништа друго не знају о целој тој ствари него да им је једним писмом од Донкана Ротвела поручено да се извисте где је Џемс Сутам. Он је сад мислио да, ако сам ја тај човек, кога су тражили, да морам бити и потпуно посећен у ту ствар.

Вратим се у Хотел, мало више знајући о свему, него кад сам изишао из њега. Тек што сам ушао приђе ми полицијски чиновник метну ми руку на раме и одведе ме на страну. Никако ми се није допадало његово понашање.

»Добро кад сте дошли г. Сутаме. Морам Вас молити за неколико речи; жао ми је али Вам морам отворено казати да ме неке врло чудне околности у овом тајанственом догађају, приморавају да Вас ставим под полицијски надзор. А ако бисте покушали да побегнете, мораћу Вас онда ухапсити.«

»Имате право« одговорим ја. »Затворили ме или ме обесили мени је све једно. Не треба за то велике бистрине да се ствари окрену против мене и ако ја једнако могу само то тврдити да је мени тај убијени потпуно непознат о чијој смрти толико исто знам као онај који живи на месецу«.

Мени се учини као да тај чиновник не зна управо шта да ради са мном. Он као да се је старао да одмах дозна сваку моју намеру, и не само ја, него и цео хотел са свима укућанима, остаде под строгим надзором, догод је трајало ислеђивање.

Више полициста остајаху ту дан и ноћ, други су непрестано ишли и долазили, тражећи нове податке и извештавајући се узајамно. Под таквим надзором и сам сам себи изгледао као кривац. Што се тиче г-ђе Барнес она је доиста изгледала као да носи велики терет на својој савести. Она је се непрестано вртила тамо амо и видео сам добро да она жели пошто по то да самном на само проговори неколико речи, али није смела бојећи се полициста који су непрестано на нас пазили.

Ипак је била толико куражна да ми метне једну цедуљу под јастук. Ја је нађем у вече пред главним претресом, кад сам хтео да легнем. На цедуљи без потписа писало је само ово:

»Кумим Вас Богом не помињите сутра ниједне речи о мом мужу. Ја сам тврдо

уверена да он није ни мало умешан у ово страшно дело, и Ви то знате тако исто као и ја. Не би било добро уплетати њега у ову ствар и мени би само задао још више бриге, него што је и сад имам.«

Пошто сам прочитао цедуљу рекох у себи да се г-ђа Барнес јако вара у њеном тврђењу. Па и ја не бих ни мало сумњао на њеног тајанственог мужа. Шта могу ја о томе знати? И што сам више мислио о томе, све ми се више наметала мисао да је мој противник, тај келнер, морао суделовати у том догађају. Свакојако је било могућно да је он прави Џемс Сутам кога су тражили, и из каквог било разлога да је се бојао да Донкан Ротвел не каже што год неповољно по њега. Сећајући се живо нечувене дрскости његове, кад ме је онда напао, изгледало ми је могућно да он у гневу још ужасније може учинити.

Судским саслушањем сутра дан није се ништа ново доказало; међутим ствар је толико осветљена да је се идентитет убијенога несумњиво могао утврдити. Свакојако та околност није могла допринети разјашњењу тајанственог убиства.

Доказало се да се убијени зове Џон Хартоп и да је био шеф познате јувелирске радње Хартоп и Комп. Велика је тешкоћа била у томе да се открије да ли је он себи наденоу име Донкан Ротвел и из којих разлога.

Хартоп и Комп. била је врло угледна и врло богата фирма у Бирмингаму и Џон Хартоп важио је као врло богат човек.

Донкан Ротвел увек је из Ливерпула писао Кливеру и Какстону и изгледало је као да је он само због тога и одлазио и бавио се тамо. Шта више он је тамо био узео и стан, у који он никад није ни одлазио, него га је држао само због тога да се сва писма и телеграми које су тамо на њега долазили, одмах упућују у Аштон на адресу коју је он дао, а то је била адреса једног дуванције у Аштону кад је овај доведен код лешине одмах је изјавио у протокол, да је то тај човек који му је познат под именом Донкан Ротвел.

Шта је наводило тог богатог јувелира из Бирмингама да узима Донкана Ротвела, и шта је он имао да извесном Џемсу Сутаму саопшти нешто веома корисно, то је потпуно остала тајна, као и све ближе околности његове тајанствене смрти.

На жалост до год сам се ја налазио при саслушању, нису се на мене обратили ни једним јединим питањем, које би ми дало прилике да обратим пажњу на чудноват нестанак мужа г-ђе Барнес.

Мене је нешто јако гонило, и ако без воље, да тиме створим нове заплете. И онако су ме били доста притеснили! А пре свега нису хтели никако веровати мом тврђењу да ја ни мало не знам зашто су Џемса Сутам позвали преко новина, кога је позвао и каква је била та корисна ствар за њега.

Изгледало је да су и последни судија, и сведоци, и публика били мишљења да без сумње мора да је у мојој руци кључ целе тајне, пошто сам ја познат као Џемс Сутам.

Најтачније су распитивали за све о мојој личности и моме животу од мојега де-

тињства, али нису нашли ни најмању околност која би сведочила против мене, из простог разлога што апсолутно ништа није било против мене. И ипак сам при свршетку саслушања видео да су многи мишљени да сам ја у том злочину морао суделовати, ако не непосредно а оно посредно.

За тим је иследни судија огласио да је Џон Хартоп, познат и под именом Донкан Ротвел, убијен од једног или више, још не откривених лица.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један општински писар, управно је на нас једно овакво питање:

„М. П. из М. стално се занима земљорадњом, а поред тога, споредио му је занимање столар, и као такав има прилично и алата набањеног, с којим кад-кад ради и столарски занат, но није мајстор — столар — нити има мајсторског права на то, већ земљоделец.

Па како именовани М. има извесна плаћања приватним лицима, по извршним пресудама судским, а нема никаквог имања покретног и непокретног које би му се за наплату могло у попис узети и продати, сем столарски алат као: Тезга, стругови и друго, то, пре, но што би општински суд могао приступити извршењу означених пресуда, потребно му је објашњење о томе: може ли се столарски алат осуђеном М. узети у попис и продати за извршење тих пресуда, кад он није столар већ земљоделец, од чега и живи и своју породицу издржава, а столар му је споредно занимање или не може?

На ово питање ми му одговарамо:

Ако су пресуде, по којима се наплата има од осуђеног извршити, кривичне природе, т. ј. ако су оне изречене по ма каквим кривницама његовим, онда му се за извршење тих пресуда, по тачки 16. правила господина Министра Правде од 4. фебруара 1874. године Бр. 354. (збор. XXVI стр. 14) може узети у попис и продати све имање и покретно и непокретно, без обзира на благодјејања која даје дужницима тачка 4. §. 471. грађанског судског поступка, јер та благодјејања важе само за оне случајеве, кад се имају да изврше пресуде изречене у обичним грађанским споровима.

А, ако су пресуде о којима је у питању реч, грађанске природе, то јест, ако су оне изречене у обичним грађанским споровима, онда се за извршење тих пресуда, по тачки 4. §. 471. реченог закона, не може узети у попис: рукоделцу (занатлији) најнужнији алат, а земљоделцу сва она покретност изложена у истом законском пропису, а поред ње још и пет дана ораће земље и кућа са зградама и плацем од једног дана ораћа.

Према овоме, ако се над осуђеним М. имају да изврше пресуде изречене по ма каквим његовим кривницама, онда му се, без обзира на његово занимање, може за извршење истих пресуда узети у попис и продати све његово имање, и покретно и непокретно, ма какво оно било, у колико је довољно за извршење тих пресуда,

Ако су пак те пресуде по грађанским споровима, онда му се за извршење истих ако је рукоделец, то јест, ако му је главно занимање

какав занат, не може узети у попис и продати само најнужнији алат, а све друго имање може.

А, ако је земљоделец, то јест ако му је главно занимање земљоделство, онда му се за извршење наплата по таквим грађанским пресудама, не може узети у попис и продати само оно имање које му штити тачка 4. §. 471. грађанског судског поступка, а све друго имање које преко тога има, на макар оно било и алат од његовог споредног занимања, може му се пописати и изложити продаји, ради наплате досуда по тим пресудама.

Опширнија објашњења тачке 4. §. 471. грађанског судског поступка, ми смо штампали и у бројевима: 27 и 28, 34 и 35 „Полицијског Гласника“ од прошле године.

* * *

На питање једног општинског писара одговарамо му:

Буџет општинских прихода и расхода, по члану 5. закона о окружним, средским и општинским буџетима, важи за годину дана, то јест за целу ону годину за коју је буџет израђен и одобрен.

Према своме, буџете општинске, који су за ову годину надлежно одобрени, не треба мењати, ако дотичне општине и по новом закону о општинама задржавају свој досадањи облик. Ако случајно одобреним буџетом за ову годину, није предвиђен какав расход, који по новом закону о општинама или по другим законима, донешеним после одобреног буџета, морају пасти на терет општине, онда нека се у том случају поступи по одредбама члана 10. закона о окружним средским и општинским буџетима.

А ако је одобреним буџетом за ову годину, предвиђеним на какву позицију већи расход но што он може да буде по новом закону о општинама или по ком другом закону, донешеном после одобреног буџета, онда нека општински одбор, по праву које му даје тачка 1. члана 84. закона о општинама, тај расход умањи и сведе на ону меру коју закон дозвољава.

* * *

На питање једног другог општинског писара, одговарамо му:

По члану 74. тачки ж. закона о непосредном порезу, ослобођавају се од личне порезе она лица, која су потпуно неспособна за тежачке послове, а која међутим не плаћају годишње на име непосредне порезе више од 20. динара.

Кад у задрузи има више задругара који порезу сви укупно плаћају, а деси се, да један од тих задругара постане неспособан за тежачки рад, онда ће, по нашем мишљењу, тај онеспособљени задругар имати права да тражи ослобођење од личне порезе само у том случају, ако подељена укупна непосредна пореза на све задругаре, не износи на сваког задругара више од по 20. динара на годину, а, ако та тако подељена непосредна пореза износи на сваког задругара више од по 20. динара годишње, онда онај онеспособљени задругар нема права на ослобођење од личне порезе.

* * *

Општинског писара општине В....е — П.... И. В.....а упућујемо, да прочита поуке и обавештења у 49. броју „Полицијског Гласника“ од 16. децембра 1901. године (стр. 387) па ће

тамо наћи објашњење на његово питање које нам је послао под 6. априла ове године, а које се односи на застарелост казни које изричу старатељске судије, по закону о старатељству, код неуредним стараоцима пупилних маса.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Милоје Ракић, слуга код Цветка Ђорђевића овад. пиљара, побегао је од свог газде 2. Јуна ове године. Кварт саваамалски упр. гр. Београда актом својим Бр. 4.013 моли све полиц. власти да га потраже и нађеног њему спроведу. Милоју је тек 25 год., средњег је стаса, образа дугих, косе плаве, очију плавих; кад говори врска. Имао је на себи црно сако одело бели сламни шешир. Нађеног треба спровести Управи града Београда, с позивом на Бр. 16.397.

Недељко Николић, из Русца у Турској, а сада живећег у Г. Селу окр. врањског, у октомбру пр. године отишао је незнано где, начелство окр. врањског, актом Бр. 6.863. расписује овим његово тражење. Недељку је око 60 година, плав — сед, доста оштро говори; средњег је раста. На себи је имао гуњ, чакшире и прслук од сукна на ногама сељачке чаране и опанке. Нађеног треба упутити начелству окр. врањског, с позивом на Бр. 6863, или Управи гр. Београда Бр. 16211.

ПОТЕРЕ

Драгомир — Веса — Бошковић, циганин, из Врела и **Зарије Савић**, циганин, из Комирића, побегли су из затвора среза ваљевског 3. јуна ове год., где су били под истрагом за извршене две опасне крађе. Драгомиру је 26 год., висок, добро развијен, у лицу бео, кад говори врска, брија се а оставља поконпорт, но није искључена могућност да је и то обријао, косу је пуштао и изгледао као банаћанин. На глави је имао шешир, на себи капут и панталоне, као што носе банаћани, на ногама опанке, Зарија је око 20 год., малог стаса, црномањаст, малих бркова, без браде, очију црних. Од одела је имао на себи само кошуљу и гаће, на глави шубару, на ногама опанке. Моле се све полициске власти, да их живо потраже и нађене спроведу начел. ср. ваљевског, с позивом на Бр. 5059., или Управи гр. Београда на Бр. 16379.

Непознати лопови, ноћу између 7. и 8. ов. мес., кроз отворен прозор извукали су из собе Милована Дамјановића трговца из Лазајевца, панталоне од Минховог штова, на пругама црним, мрким; у њима три златне турске лире, 3 дуката бушена, један златан турски новац, један петодинарац пробушен, $\frac{1}{2}$ рубље руске, 3—4 банке српске поцепане, неколико комада здравих банака, и у сребру и никлу до 30 динара. Моле се све полициске власти, да живо потраже лопова, и нађеног спроведу начелнику ср. космајског Бр. 8306, или Управи гр. Београда Бр. 16722.

Динча Пешић, из Бабишке, окр. врањског, са својим братом Јованом, 18. пр. мес. убили су свог оца Китана Пешића, и баџиал у Мораву. Јован је ухваћен, а Динча је побегао и незна

се где је. Њему је око 40 година, раста је већег, у опште плав, брија се, бркова плавих; имао је дугачки гуњ, од сигавог сукна, црни јелек, сукнене чакшире од истог сукна, пртену кошуљу. Моле се све полицијске власти, да Денчу у своје кругу живо потраже и нађеног спроведу начел. окр. Врањског, с позивом на Бр. 7172, или Управи гр. Београда Бр. 15919.

КО ЈЕ ОВО?

Лице чију слику износимо ухваћено је и затворено 26. фебруара у Брислу, под именом Август, — Жан, — Жермен Гобер. Досадањом вођеном истрагом утврђено је да је ово лице у год. 1899. и 1900. живело у Брислу под именом Плиз ди Прати, по народности Француз, и да је октобра месеца пр. год. покушао

варљивим начином ступити у брак са једном женском из Брисла. Никакви други подаци нису могли бити прикупљени нити притвореник хоће што да изјави у погледу своје идентичности. Он је висок 1.70 м., косе и обрва црних, чела високог, очију сивих, носа малог, лица округлог а тако исто и браде. По занимању је келнер.

На молбу истражног судије из Брисла, износимо слику ове индивидуе и молимо ако би ко ма шта знао о њему да нам достави. УБр. 16369.

ШТА КО ЗНА?

У месецу мају т. г. учестале су опасне крађе у престоници. Београдској полицији пао је јако у очи карактеристичан начин вршења ових крађа — одваљивање прозора и ускакање у стан, или само ускакање кроз отворен прозор — услед чега је дошло до закључка да ове опасне крађе врше једна иста лица која нису «новајлије» у овом послу.

Резултат до кога је полиција дошла брижљивим трагањем и ноћним потерама са својим агентима био је позитиван и потврдио је горњу предоставку, пошто је истој пошло за руком да ухвати извршиоце ових крађа — Миту Димитрија Суботића, бив. робијаша, и његовог јатака Стевана Станисављевића, бив. опанчара.

Полиција је ухватила Миту у стану код Стевана у близини Вајфертове пиваре и приликом извршеног претреса нађене су разне крадене ствари прибављене последњим крађама. Видећи да би му непризнавање служило само као отежљивна околност према оваквом стању ствари Мита је признао да је у току месеца маја т. г. у Београду извршио четири опасне крађе и означио је као јатака газду од свога стана Стевана Станисављевића, бив. опанчара, који то упорно пориче.

Мита — Димитрије

Мита је један од најопаснијих и најдрскијих лопова, Судски је, до сада осуђиван два пута због крађе и један пут полицијски, стар је 40

Стеван

година малог раста, сувољав, смеђ, по занимању је био обућар, родом је из Београда.

Стеван Станисављевић, бив. опанчар, родом је из Жаркова, стар је 58 година, раста средњег, дугог лица, косе проседе, очију црних, бркова

малих проседах жењен је, године 1895 био је под истрагом неколико месеци због крађе кожа.

Износићи слике њихове, управа града Београда, позива власти и грађанство ако би ко у њима познао кривце за још какво казнимо дело, да јој то што пре доставе.

УБИЈЕН

Ђира Арсић, из Доља у А.-Угарској, стари и познати лопов, ноћу између 6. и 7. ов. м. покушао је да покраде живину г. Канари оvd. трг. са имања које постоји у атару општине кнежевачке ср. врачарског. На несрећу његову

г. Канарин наполичар примети га, опали из пушке и на месту га убије. Тако је завршио своју каријеру овај до сада више пута осуђивани стари лопов, са којим смо и ми већ више пута имали посла у нашем листу.

ИЗЈАВЕ И ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА

Изгубљене су неке признанице спремљене за наплату вересије и претплатника наших у Београду. С тога молимо наше београдске претплатнике да обрате нарочиту пажњу при исплати признаница на разлику између правих и изгубљених признаница. Праве признанице по којима треба да положи претплату биће двацрт штемпирани са штемплом «Уредништво Полицијског Гласника Београд.» Ако би ко покушао да изврши наплату са признаницом на којој је само једанцрт утиснут штамбиљ или и без овога, нека се такво лице сматра као ненадежно за наплату признаница о чему нека нас, или најближег полиц. органа извести.

Садржај: I. Службени део. — II. Стручни и научни део: 1) Револуционарни и политички бунтовници; 2) Прештампавање закона; 3) Телесне и смртне казне. — III. Поучно забавни део: 1) Непозната добротворка; 2) Мирно; 3) Један упорни; 4) Из страног света; 5) Записници из мртвог дома; 6) Мртва рука. — IV. Поуке и обавештења. — V. Службене објаве: Тражи се; Потере; Ко је ово; Шта ко зна; Убијен; Изјаве и поруке уредништва.